

VOORJAARSNOTA 2016

Inhoudsopgave	Bladzijde
Inleiding	2
Hoofdstuk 1	
Tussentijdse rapportage programma's	
• Algemeen bestuur	4
• Openbare orde en veiligheid	6
• Verkeer, vervoer en waterstaat	8
• Economische zaken	11
• Onderwijs	13
• Cultuur en recreatie	15
• Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	18
• Volksgezondheid en milieu	21
• Ruimtelijke ordening en volksgezondheid	24
• Financiën	28
• Kostenplaatsen	30
Hoofdstuk 2	
Stand van zaken:	
• Algemene dekkingsmiddelen	32
• Reserves en voorzieningen	34
• Vrij aanwendbare algemene reserve	34
• Onvoorzien	35
• Stelposten	35
• Kapitaallasten	36
Hoofdstuk 3	
Voorstel verwerking financiële gevolgen voorjaarsnota	37
Hoofdstuk 4	
Meerjarenraming	39
Hoofdstuk 5	
Kaderstelling	41
Bijlage 1	
Investeringslijsten	42
Bijlage 2	
Overzicht van Reserves en Voorzieningen	46
Bijlage 3	
Overzicht voorgestelde bezuinigingen	50

Inleiding

De voorjaarsnota heeft zoals gebruikelijk een tweeledig karakter. Op de eerste plaats is het een voortgangsrapportage over het in de begroting 2016 opgenomen beleid, zowel inhoudelijk als financieel. Op de tweede plaats heeft de voorjaarsnota het karakter van een kadernota voor de op te stellen begroting 2017 met de bijbehorende meerjarenramingen.

Hoewel de voorjaarsnota het moment is om nieuw beleid op te voeren, adviseren wij terughoudend om te gaan met het doen van voorstellen, dan wel uitzetting te neutraliseren door het schrappen van uitgaven.

Het meerjarenbeeld kent namelijk nog steeds grote risico's. De risico's binnen het sociaal domein blijven onverminderd bestaan. Tevens zijn er grootschalige projecten gepland, zoals de centrumplannen en de versteviging en nieuwbouw van de schoolgebouwen binnen onze gemeentegrenzen. Bovendien zijn de bezuinigingen, waartoe u eerder besloten heeft, nog niet allemaal gerealiseerd. Bijvoorbeeld binnen het onderhoudsbudget geldt een taakstellende bezuiniging van 15%. Deze zal waarschijnlijk niet voor alle onderdelen gerealiseerd worden.

Voor een goed beeld van de financiële huishouding is het tevens noodzakelijk de uitkomsten van de meicirculaire te kennen. Op het moment van samenstellen van deze voorjaarsnota was de meicirculaire echter nog niet beschikbaar. De effecten van de meicirculaire zijn daardoor nog niet in deze voorjaarsnota verwerkt.

De voorjaarsnota 2016 sluit voor het jaar 2016 met een nadelig saldo van € 293.000; er was bij de begroting rekening gehouden met een structureel overschot van € 44.000. Voor het overgrote deel betreft dit incidentele mutaties.

De bij de begroting 2016 vastgestelde meerjarenraming kwam uit op een verwacht structureel overschot in 2019 van bijna € 133.000. Op basis van deze nota komen we uit –met alle onzekerheden die we hiervoor hebben genoemd- op een verwacht overschot in 2019 van ongeveer €80.000. In het vervolg van dit voorstel zal nader worden ingegaan op de uitkomsten van de voorjaarsnota 2016.

Uitkomsten voorjaarsnota

De voorjaarsnota geeft voor 2016 een negatieve bijstelling van de ramingen te zien van ongeveer € 293.000. Het saldo van de primitieve begroting 2016 was ongeveer € 44.000 positief. Met deze voorjaarsnota moet dat worden bijgesteld tot een begroot saldo voor 2016 van ongeveer € 249.000 negatief.

Saldo begroting 2016	€ 44.000
Saldo voorjaarsnota 2016 (inc.+struct.)	-€ 293.000
Bijgesteld saldo 2016	-€ 249.000

Het effect van de voorjaarsnota is grotendeels incidenteel. Dit incidentele effect is per saldo € 275.000. Het structurele effect van deze voorjaarsnota komt uit op een negatieve bijstelling van ruim € 18.000. Dit saldo wordt meegenomen in de meerjarenramingen die zijn opgenomen in deze nota. Deze meerjarenraming vormt de basis voor de kaderstelling van de begroting 2017.

Structureel saldo voorjaarsnota 2016	-€ 18.000
Incidenteel saldo voorjaarsnota 2016	-€ 275.000
Totaal saldo voorjaarsnota 2016	-€ 293.000

Meerjarig financieel beeld

De meerjarenraming in de begroting 2016 liet een structureel positief saldo van bijna € 134.000 voor 2019 zien. Uitgaande van de in deze nota bijgestelde ramingen en de aangegeven mutaties in de ontwikkelingen voor de komende jaren, krijgen we het volgende bijgestelde beeld voor de jaren ten en met 2019:

	2017	2018	2019	2020
Structureel saldo in begroting 2016	€ 2.000	€ 29.000	€ 134.000	
Structureel saldo voorjaarsnota 2016	-€ 43.000	-€ 23.000	-€ 54.000	
Bijgesteld structureel saldo	-€ 41.000	€ 6.000	€ 80.000	€ 194.000

In bovenstaand overzicht is te zien dat de effecten op de jaarschijven iets afwijken van het eerder gepresenteerde structurele effect van € 18.000 van deze nota. Dit heeft voornamelijk te maken met de bijgestelde kapitaallasten als gevolg van mutaties in de voorgenomen investeringen. Deze zijn niet in de gepresenteerde mutaties verwerkt, aangezien ze pas een effect hebben na 2016. In de meerjarenramingen zijn ze uiteraard wel verwerkt.

Het jaar 2020 was nog uiteraard nog niet in de begroting 2016 opgenomen. In deze voorjaarsnota hebben we wel een eerste doorrekening gemaakt voor dit jaar. Door een iets hoger accres in de Algemene Uitkering en een daling van de kapitaallasten is het saldo vooralsnog positiever dan in 2019.

Voor een totaaloverzicht van de meerjarenramingen verwijzen wij u naar hoofdstuk 4 van de voorjaarsnota.

Hoofdstuk 1

Programma: 0 Algemeen bestuur

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Stand van zaken bestuurlijke inrichting van Groningen.	Na de besluitvorming in de raden van de BMWG gemeenten om een zogenaamd twee sporen beleid in te zetten heeft het provinciebestuur voor het G7 gebied een Open overleg geïnitieerd. Hiervoor wordt 6 maanden uitgetrokken. In deze periode mogen de betreffende gemeenten geen andere, op herindeling gerichte, besluiten nemen. Het Open overleg heeft geen einddoel als het gaat om de vorming van een fusiegemeente.
Doorontwikkeling van het digitale kanaal, o.a. DMS/zaaksysteem, standaardisatie productinformatie en uitbreiding aanbod producten via gemeentewinkel.	De implementatie van ons zaaksysteem JOIN vordert gestaag en de eerste processen zijn inmiddels ingericht. Op verzoek van de gemeenteraad is een voorstel in voorbereiding om op bescheiden schaal social media in te zetten in de communicatie met onze inwoners.
Burgerparticipatie	De huidige initiatieven worden gecontinueerd.
Vrijwilligersprijs voor jongeren.	In februari 2016 is het jongerenadviesteam van de gemeente Bedum opgericht. Deze oprichting was enerzijds bedoeld om de vrijwillige inspanningen van deze jongeren te waarderen en aan te moedigen. Het betreft een actieve en enthousiaste groep jongeren die vrijwillig activiteiten binnen de gemeente organiseert (voor leeftijdsgenoten, ouderen en gehandicapten). Anderzijds zijn deze jongeren benoemd als 'het jongerenadviesteam' van de gemeente met de bedoeling dat zij de gemeente adviseren over jongerenzaken.
Uitbreiding wijkaanpak	De activiteiten binnen de wijkaanpak krijgen in 2016 een vervolg. De nog lopende activiteiten die eerder zijn gestart in wijk Oost en West, worden opgepakt door de dorpencoördinator. Deze persoon heeft een spilfunctie in het dorp (tussen gemeente, bedrijfsleven en inwoners) en een uitgebreid lokaal netwerk. Hierdoor kan zij de activiteiten uit de wijkaanpak goed verbinden met andere lokale initiatieven. Ook is het de bedoeling dat de dorpencoördinator samen met het OGGZ-netwerk de wijkaanpak verder ontwikkelt. Om te komen tot een goed werkende vorm om de eigen kracht van inwoners te versterken hebben zij dit voorjaar het plan "Optrommelen in de wijken" bedacht.
Bedum over de grenzen	De inzet van de gemeente is met ingang van dit jaar louter faciliterend wat betreft de stroomlijning van de contacten tussen het particulier initiatief en onze partners over de grenzen.
Kindergemeenteraad, betrokkenheid van burgers	Het voorstel voor de inrichting van een speelplaats nabij Bederawalda is vastgesteld en komt bij gelegenheid in uitvoering. De dialoog met burgers wordt met name op projectbasis gecontinueerd. Recente voorbeelden betreffen de inloop voor de realisatie van de tijdelijke onderwijshuisvesting nabij de ijsbaan en de campagne

	"Inbraakveilig" waarin bewoners in onze gemeenten zijn opgezocht. Dit jaar zijn meer bijeenkomsten te verwachten, onder andere met ouders van scholen die versterkt moeten worden en aanwonenden van de Waldadrift over de aanpak daarvan.
--	--

Investeringsen

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Stoomcleaner buitendienst € 3.493	Heeft nog niet plaats gevonden.
Gebouw buitendienst -4-schuifdeuren € 41.330	Voorbereiding is nog niet gestart.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
601300	Voor de invoering van het gebruik van Social Media is structureel € 10.000 benodigd.	10.000		S
602970	Bij de bezuinigingen in 2015 is het onderzoeksbudget voor de rekenkamer gehalveerd. Omdat naast kosten voor onderzoek ook andere kosten (notulering en fractieondersteuning) ten laste van dit budget worden gebracht, blijft er te weinig budget over voor onderzoek. Wij stellen voor dit budget te verhogen met € 2.260.	2.260		S

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 1 **Openbare orde en veiligheid**

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Uitvoering integraal veiligheidsbeleid.	<p>Eind 2015 is het Integraal Veiligheidsbeleid 2015 – 2018 vastgesteld. Dit plan is van toepassing op de zeven gemeenten in het basisteam Ommelanden-West.</p> <p>Concrete plannen en aanpak worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Die is uiterlijk in de tweede helft van 2016 gereed.</p> <p>Hierop vooruitlopend, wordt al wel uitvoering gegeven aan het Veiligheidsbeleid. Zo is in april jl. een bewustwordingscampagne gehouden “Voorkom woninginbraken” en wordt er binnen de ambtelijke organisatie bijvoorbeeld aandacht besteed aan Veilige Publieke Taak.</p>
Rampenbestrijding: Professionalisering van crisismanagement.	<p>Het afgelopen jaar heeft de nadruk met betrekking tot Team Bevolkingszorg gelegen op de werving en selectie voor medewerkers aan de hand van het afgesproken quotum per gemeente. Er is geïnvesteerd in Opleiden, Trainen en Oefenen. De Gemeentelijke Kolom Groningen wil daarnaast ook een kwaliteitsslag maken in de werving en selectie. Hiervoor wordt op dit moment gekeken op welke wijze zowel de kwantiteit als kwaliteit van Team Bevolkingszorg verbeterd kan worden.</p>
Uitvoering beleidsplan Openbare Verlichting.	<p>De openbare verlichting in Bedum west, Plantsoenstraat, De Kamp, Plantsoen en het buitengebied is vervangen. Alle lichtmasten zijn voorzien van een armatuur met LED verlichting. Het vervangingsplan Openbare Verlichting 2014 is daarmee afgerond. Gewerkt wordt nu aan de voorbereiding van de vervangingen die gepland stonden in 2015 en 2016. De uitvoering is voorzien in de 2^e helft van 2016. Aan het eind van dit jaar is dan de vertraging ingehaald.</p>
Steunpunt Huiselijk geweld	<p>Sinds 2015 is het Steunpunt Huiselijk Geweld samengegaan met het Meldpunt Kindermishandeling. Deze nieuwe organisatie heet "Veilig Thuis". In 2015 heeft de inspectie (voor de Gezondheidszorg) kritisch geoordeeld over het functioneren van Veilig Thuis. In 2016 wordt er een verbeterplan doorgevoerd.</p>
Aardbevingen/leefbaarheid: uitvoering leefbaarheidsvisie	<p>De provincie heeft nog € 80.000 toegekend om in de regio G7 + Ten Boer te verdelen / te besteden.</p> <p>Wij hebben in de begroting een bedrag opgenomen voor cofinanciering investering landelijk gebied –ILG van € 20.000.</p> <p>Zoals bekend is het Hoogeland niet opnieuw Leadergebied geworden.</p> <p>Via de aardgascompensatiegelden ‘kansrijk Groningen’ zijn allerlei (subsidie)programma’s gestart (o.a. onderdeel MJP van de NCG).</p> <p>Het betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elk Dorp een Duurzaam Dak – circa € 40.000 per dorpshuis; - Loket leefbaarheid;

	<ul style="list-style-type: none"> - Leefbaarheid/duurzaamheid NAM; - Dorpsvisies en landschap; - Herbestemming cultureel erfgoed; - Lokale energietransitie. <p>Verwacht mag worden dat voor de uitvoering van projecten regelmatig een beroep zal worden gedaan op gemeentelijke cofinanciering.</p> <p>Ons voorstel is om hiervoor jaarlijks in de begroting een bedrag op te nemen van € 50.000 (t/m 2018). Voor het project Elk Dorp een Duurzaam Dak dienen daarnaast specifieke bedragen te worden geraamd. Dit geldt met name voor Zuidwolde waar veel draagvlak is voor integratie van het dorpshuis in/met de nieuwe school (bedragen zijn nog niet te noemen).</p> <p>Bij de vorige tender van NAM-compensatie gelden Leefbaarheid (circa 6 ton) is gekozen voor het ‘centrum’ van Bedum. Bij de volgende tender kan -afhankelijk van de planvorming- ingezet worden op school/dorpshuis te Zuidwolde.</p> <p>Bij een woning in Bedum is sprake van aan gaswinning gerelateerde schade en is er een impasse tussen burger en CVW ontstaan. Om hier mogelijk een bemiddelende rol te kunnen spelen en om dit ook bij de NCG onder de aandacht te kunnen brengen, hebben wij een bouwkundig rapport naar de staat van de woning laten opstellen en dit verzonden naar zowel CVW als NCG. De afloop is nog niet bekend. De kosten worden bijgeraamd bij programma 8.</p>
--	--

Investeringsen

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
604300	Het college heeft € 500 beschikbaar gesteld voor bindingsactiviteiten van de brandweer. Bedrag komt ten gunste van de personeelsvereniging.	500		S
606500	Zie voor toelichting bovenstaand bij “Aardbevingen/leefbaarheid: uitvoering leefbaarheidsvisie”.	50.000		I

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 2

Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Permanente bermverharding in het buitengebied: Onderzoek of dit ook bij andere buitenwegen kan/moet worden toegepast.	De ervaringen met het in 2013 en 2014 aangebrachte bermbeton langs verschillende wegen in het buitengebied zijn goed. Ook langs andere buitenwegen zullen we deze methode van bermverharding meer gaan toepassen. Wij kiezen hierbij wel voor zogenaamde 'natuurlijke' momenten. Dit betekent dat wanneer een buitenweg bijvoorbeeld van een nieuwe deklaag moet worden voorzien we voor zullen stellen om ook de berm meteen te voorzien van bermbeton.
Onderhoud infrastructuur: voor 2016 zijn de volgende reconstructies gepland: Waldadrift en de Vlijt.	De reconstructies van de Waldadrift en de Vlijt stonden gepland voor respectievelijk 2015 en 2016. De voorbereiding van de reconstructie van de Waldadrift kent een lange doorlooptijd. Al vanaf de zomer van 2015 zijn we in overleg met een vertegenwoordiging van de bewoners van de Waldadrift over de inrichting van de weg en met name de positie van de fietsers op deze weg. Dit heeft geleid tot verschillende varianten (30 km/u, 50 km/u met vrijliggend fietspad of 50 km/u met suggestiestroken) die verder uitgewerkt zijn. Besluitvorming in uw raad en aanvraag van eventueel aanvullend krediet is voorzien in juni/september 2016. De start van de uitvoering is voorzien in het voorjaar van 2017. De reconstructie van de Vlijt was oorspronkelijk gepland meteen na de reconstructie van de Waldadrift. Maar vanwege de ontwikkelingen in het centrum en de plannen voor de scholen aan de Vlijt is besloten de reconstructie van de Vlijt voorlopig uit te stellen. Ondertussen zullen aan de Vlijt wel deels werkzaamheden worden uitgevoerd (o.a. gedeeltelijk rioolvervangings).
Opstelling onderhoudsprogramma kademuren en beschoeiingen in relatie tot MJP 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen'.	Naar aanleiding van de werkconferenties van de NCG is op initiatief van de infrabeheerders het Platform Aardbevingsbestendige Infrastructuur (PAI) opgericht. De provincie Groningen faciliteert. Het platform heeft als reactie op het concept Meerjarenprogramma 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen' bij de NCG aandacht gevraagd voor schade aan bestaande infrastructuur. Kademuren en beschoeiingen maken ook onderdeel hiervan uit.
Openbaar vervoer: Handhaving buslijn 61, evt. optimaliseren; bijvoorbeeld door verbetering haltevoorzieningen.	Er zijn geen plannen om de lijn te wijzigen en/of om haltevoorzieningen op korte termijn aan te pakken. Bij de plannen voor de oostelijke ontsluiting worden de haltevoorzieningen ten noorden van het spoor in Bedum gezien.
Plan van aanpak veiligheid rondom scholen.	Fysieke werkzaamheden gaan we combineren met toekomstige reconstructies én het project bevingsbestendig maken scholen.
Afstemming doelgroepenvervoer en OV.	We zijn aangesloten bij het project Publiek Vervoer Drenthe & Groningen. Het doel van dit project is om de nieuwe aanbesteding van de huidige vormen van

	gemeentelijk doelgroepenvervoer en het kleinschalig openbaar vervoer te benutten om in 2018 te komen tot een efficiënte integratie en optimalisatie van deze vormen van vervoer in relatie tot het regionaal aan te besteden openbaar vervoer.
Herinrichting parkeerterrein station. Dekking gemeentelijk aandeel.	Omdat de ondergrond verkocht is aan een particulier beheerbureau, loopt de planvorming (grondverwerving) vertraging op. De financiële consequenties zijn nog niet in beeld gebracht.
Oostelijke ontsluitingsweg.	Door het ministerie moet een besluit worden genomen over de kruising met het spoor (gelijkvloers of tunnel). Na ongeveer één jaar tijd zou dit voorjaar het besluit genomen worden.
Verdubbeling Eemshavenweg, ontwerp omgevingsvisie provincie.	Wij hebben een zienswijze over de verdubbeling ingediend bij de ontwerp omgevingsvisie. Deze is in de definitieve versie niet overgenomen door de provincie.
Opstellen plannen uitbreiding recreatieve fiets- en wandelpaden.	Eind 2016 zullen wij u een fiets-/wandelstrategie presenteren. In dit plan zullen we voorstellen doen voor mogelijke optimalisaties en/of uitbreidingen van fiets- en wandelpaden. Hierbij zullen we de burgerinitiatieven in het kader van de leefbaarheidsplannen betrekken.
Verkeersveiligheid	Bij uitwerking van reconstructies en andere plannen is de verkeersveiligheid leidend.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Vervanging busje € 9.225	Is besteld.
Vervanging busje 98-BT-XV € 9.825	Is besteld.
Openbare verlichting 2016 € 127.500	Uitvoering is voorzien in de 2 ^e helft van 2016.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
607100	<p>Onkruidbestrijding op verhardingen.</p> <p>Met ingang van 31 maart 2016 is toch nog vrij plotseling de wetgeving t.a.v. het toepassen van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op verhardingen gewijzigd. Bestrijding is nu alleen toegestaan met alternatieve methodes.</p> <p>Deze alternatieve methodes brengen meerkosten met zich mee omdat het aantal bestrijdingsrondes groter is als dezelfde kwaliteit moet worden gehaald. De kosten van chemische onkruidbestrijding op verhardingen bedroegen jaarlijks ongeveer € 13.500 en worden ten laste van onderhoud wegen binnen de bebouwde kom gebracht.</p> <p>De meerkosten zijn op dit moment nog moeilijk in te schatten. We zullen in 2016 ervaring opdoen met bestrijding met alternatieve methodes. Dit betekent dat 2016 kan worden beschouwd als</p>	8.000		S

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
	overgangsjaar. Voorlopig gaan we uit van meerkosten van € 8.000. Zeker is wel dat het verbod op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen zal leiden tot 'vergroening' van elementen en semi-verhardingen. Over dit onderwerp zal nog separaat worden geadviseerd.			
610000	Inventarisatie beschoeiingen: de onderhoudstoestand van de beschoeiingen in de gemeentelijke vijvers en waterpartijen laat steeds meer te wensen over. Onderhoud is op veel plaatsen dringend gewenst. Voor het maken van een onderhoudsprogramma is eerst een inventarisatie van de beschoeiingen en de onderhoudstoestand nodig. De kosten van deze inventarisatie worden geraamd op € 15.000.	15.000		I

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Aanbesteding OV en de doelgroepenvervoer	Vanaf 2018 moeten er nieuwe contracten worden afgesloten met aanbieders van vervoer.	2018
Kapitaallast rollaag kademuur en steiger Onderdendam	In uw raad is, als onderdeel van het Bruggenbeheerplan, op 18 februari jl. besloten om € 135.000 beschikbaar te stellen voor het vervangen van de rollaag van de kademuur en de steiger aan de Uiterdijk te Onderdendam. Deze investering wordt afgeschreven in 20 jaar; de kapitaallasten bedragen € 11.475.	2017

Programma: 3

Economische zaken

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Faciliterende rol bij stimulering kansen midden- en kleinbedrijf.	Daar waar gewenst gaan we in gesprek met bedrijven over spelende zaken.
Structureel overleg met BvgB, bedrijfsbezoeken, promotiedagen	Inmiddels zijn we in 2016 op bezoek bij één bedrijf geweest. Er volgen nog 2 à 3 bedrijfsbezoeken. Dit jaar zullen we weer gezamenlijk met Bedumer bedrijven op het plein Bedum deelnemen aan de Promotiedagen in Groningen.
Mogelijke groei agrarische sector: o.a. Groninger verdienmodel.	In de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie is het Groninger Verdienmodel opgenomen voor landbouwbedrijven: uitbreidingen van het bouwvlak boven 2 ha kunnen 'verdiend' worden door extra aandacht aan verduurzaming van het bedrijf en de bedrijfsvoering te geven.
Vitaliteit buitengebied: o.a. tegengaan verrommeling en initiatief tot ontwikkeling woonzorgboerderij.	De plannen voor de woonzorgboerderij in Zuidwolde zijn door de initiatiefnemer gestaakt. Nog niet bekend is of er door iemand anders een soortgelijk initiatief wordt ontwikkeld.
Ontwikkeling en uitvoering centrumplannen	De planvorming voor het Gezondheidscentrum is gestart. Parallel daaraan loopt de planvorming voor Blok A. Met de betrokken ondernemers zijn we daarover in gesprek. Separaat zullen we u hierover informeren en de benodigde besluitvorming aan u voorleggen.
Entree Bedum: herontwikkeling strook langs Boterdiep OZ. Alternatieve invulling gronden bestemmingsplan bedrijvenpark Boterdiep.	Het bestemmingsplan voor de alternatieve ontwikkeling is in procedure (beoogde vaststelling raad mei). Voor koop van in ieder geval één kavel wonen-werken is concrete belangstelling. Voor de herinrichting groenstrook langs de overzijde van Boterdiep OZ zijn plannen in de maak.
Breedband-internet binnen bereik voor alle bedrijven en burgers op het Hoogeland.	De Provincie Groningen gaat dit project trekken.
Uitbreidingsplannen Friesland Campina Domo.	Aan de ruimtelijke inpassing en de Notitie reikwijdte en detail is verder gewerkt; besluitvorming moet nog plaatsvinden. Daarna kan de planologische procedure starten; dit zal liggen rond de zomervakantie.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 4
Onderwijs

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Programmaplan huisvesting onderwijs	<p>Inmiddels is de aanbesteding van de werkzaamheden aan de scholen Horizon en Walfridus gestart; de uitvoering kan starten na de zomervakantie. Voorwaarde is dat de tijdelijke school dan gereed is, en conform de laatste planning zal dat het geval zijn. Voor de Regenboog is het onderzoek naar de mogelijke versteviging, verduurzamen en aanpassen aan moderne onderwijsinzichten nagenoeg afgerond. Het antwoord is dat dit mogelijk is; nu volgt overleg met de monumentencommissie over de verbouw van het monument en met diverse partijen over de dekking van de totale geraamde kosten.</p> <p>Met het opstellen van het plan van eisen voor de nieuwbouw van de Togtemaarschool en 't Groenland is gestart. Mede op verzoek van het schoolbestuur van 't Groenland om m.i.v. het nieuwe schooljaar in één gebouw gehuisvest te zijn -heeft ook voordelen voor de voorbereiding en de planning voor de bouw van de nieuwbouw-, wordt bij de Akker een aantal tijdelijke lokalen bijgeplaatst.</p> <p>Mede in verband met het locatieonderzoek voor de nieuwbouw van de Togtemaarschool is van belang kennis te hebben van de mogelijke verstevigingsplannen voor de gymzaal aan De Vliet en het gebouw waarin Kids2B is gehuisvest. Om deze plannen hebben we via de NCG gevraagd, maar helaas nog niet ontvangen. Omdat de leerlingen van de scholen op een tijdelijke locatie worden gehuisvest, heeft dit gevolgen voor bijvoorbeeld BSO; voor dit laatste voeren we overleg met Kids2B.</p>
Samenwerking tussen scholen en CJG.	<p>Sinds 2015 werken scholen en CJG samen in zorgroutes. Voor het primair onderwijs loopt deze samenwerking al veel langer. Voor het voortgezet onderwijs (Terra Winsum en het Hogeland College) zijn recent afspraken gemaakt. In 2016 hebben we de zorgroutes voor het primair onderwijs geëvalueerd. De tussentijdse conclusies waren overwegend positief; deze zorgroutes lopen, ondanks enkele knelpunten, goed. De verbeterpunten die uit deze evaluatie zijn gekomen, pakken we dit jaar op. In 2016 gaan we daarnaast meer investeren in een goede samenwerking tussen het voortgezet onderwijs en het CJG. De verbinding met leerplicht/RMC is hierbij een aandachtspunt. Een ander belangrijk thema is de samenwerking tussen passend onderwijs en jeugdhulp.</p>
Evaluatie opstapplaatsen leerlingenvervoer.	<p>De gemeente Bedum is vorig jaar gestart met een pilot opstapplaatsen, waarbij kinderen van een centrale opstapplaats worden vervoerd naar school. Een leerling wordt dan niet thuis voor de deur opgehaald, maar moet, al dan niet onder begeleiding van de ouders, naar de afgesproken opstapplaats gaan.</p> <p>Deze pilot is zo goed verlopen dat er meer scholen betrokken gaan worden bij de opstapplaatsen. Deze</p>

	worden daarom de komende tijd uitgebreid. Kinderen die naar de Mytylschol en Buitenschool gaan, zullen overigens altijd van huis worden opgehaald. Ouders zijn inmiddels positief over de opstapplaatsen.
Boekstart en Boekenpret.	De doorgaande leeslijn is in de gemeente Bedum met Boekstart en Boekstart in de Kinderopvang gestart. Door Boekenpret is er een verdieping en aansluiting in het dagprogramma voor 2-4 jarigen en het onderwijs-curriculum van 4-6 jarigen. De Bibliotheek Bedum speelt een centrale rol in dit project. Biblionet wil dit voorjaar een project voorstel doen om dit project te continueren.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen volgende extra middelen beschikbaar gesteld. Wel is er een begrotingswijziging geweest voor het programmaplan Huisvesting onderwijs:

Omschrijving		Stand van zaken
Uitvoering toekomstpakket Horizon	€ 550.000	Aanbesteding is gestart.
Uitvoering toekomstpakket Walfridus	€ 310.000	Aanbesteding is gestart.
Vorbereiding Togtemaarschool	€ 250.000	Opdracht voor bouwvoorbereiding verleend.
Vorbereiding Regenboog	€ 250.000	Definitief ontwerp is gereed, kostenraming in bespreking.
Vorbereiding 't Groenland	€ 150.000	Opdracht voor bouwvoorbereiding verleend.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar
OV ambassadeur	<ul style="list-style-type: none"> Het project ov ambassadeurs is bedacht door het ov bureau Groningen Drenthe met als doel meer reizigers, vooral senioren, te verleiden om met bus en trein te gaan reizen. In de gemeente Eemsmond is het project verder ontwikkeld door stichting Werk op Maat. De doelgroep is uitgebreid met volwassenen en jongeren, al dan niet met een beperking. Het idee is dat vrijwilligers inwoners wegwijs maken in het ov, indien nodig gaan de ov ambassadeurs ook, tijdelijk, mee als begeleider tijdens de reis met ov. 	2016

Programma: 5

Cultuur en recreatie

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Behoud culturele voorzieningen	De Muziekschool moet het doen met minder subsidie van de gemeente Bedum. Inmiddels zijn er weer twee nieuwe bestuursleden aangetreden. Daarom zijn de wethouders van Bedum en Eemsmond vanuit hun tijdelijke functie in dit bestuur weer teruggetreden.
Efficiënte exploitatie sportaccommodaties.	De efficiënte exploitatie van de sportaccommodaties heeft in algemene zin onze aandacht en de binnensportaccommodaties in het bijzonder. Voor het sportseizoen 2016 - 2017 wordt gestreefd naar het invoeren van zogenaamde daluren, om hiermee het gebruik overdag te stimuleren. Ook wordt jaarlijks, samen met de gebruikers, het rooster doorgenomen om tot afstemming te komen. Voor het verhuur is de gemeente vanaf dit voorjaar digitaal te benaderen. Ook is er als gevolg van de bezuinigingen nog een taakstelling opgenomen ten aanzien van het sporthalbeheer. Op dit moment wordt gewerkt aan de invulling van deze taakstelling.
Behoud niveau sportvoorzieningen.	Er wordt gehecht aan het kwalitatief en kwantitatief in stand houden van de sportvoorzieningen. Voor zover mogelijk wordt de zelfwerkzaamheid onder gebruikers van de buitensportaccommodaties bepleit. Met het bestuur van de s. v. Onderdendam wordt gesproken over overdracht van taken. Voor de vervanging van specifiek spel- en sportmateriaal in het gymnastieklokaal aan de Schoolstraat is een extra krediet van € 12.000 beschikbaar gesteld. In het voorjaar van 2016 zijn de tennisbanen in Zuidwolde aangepakt. Deze banen werden glad en onbespeelbaar vanwege algen groei. Door het verwijderen van de (hoge) coniferen haag is zon en wind weer vrij toegankelijk met als gevolg een sterk verbeterd baanoppervlak. De reiniging en nieuwe infill zorgen weer voor prima bespeelbare banen. Vervanging is derhalve niet noodzakelijk (meer). Herstel is uitgevoerd binnen de reguliere sportbegroting.
Faciliteren recreatie en toerisme: ontwikkeling regiomarketing.	De gemeente Bedum faciliteert de lokale VVV. De VVV Bedum heeft in 2015 uitvoering gegeven aan het bedrijfsplan. Daarin werkt zij samen onder de vlag van Regiomarketing Groningen. De VVV Bedum wordt met een bedrag van € 5.599 gesubsidieerd. In het bedrijfsplan 2016 VVV Bedum ligt de nadruk op het uitbreiden van potentiële toeristisch-recreatieve ondernemers.
Uitwerking deelplannen uit groenbeheersplan.	In 2016 zal verder uitvoering gegeven worden aan de deelplannen uit het groenbeheersplan. De VTA keuring van onze bomen zal dit jaar uitgevoerd worden. Het adoptieplan rotondes zal dit jaar zijn beslag krijgen. Daar waar omvorming van groen voordelen oplevert, zal dit verder uitgewerkt worden. Voor het Geert Reinderspark worden dit jaar plannen uitgewerkt voor verbetering van de inrichting en van de waterkwaliteit. Samen met een vertegenwoordiging van de bewoners van de Waldadrift gaan we plannen maken voor het groen in samenhang met de reconstructie van de

	Waldadriest. De bewoners hebben bij Landschapsbeheer Groningen een aanvraag voor subsidie ingediend. Het programma 'dorpsvisies en landschap' biedt hiervoor mogelijkheden. Ter compensatie van de aardgaswinning is er extra geld beschikbaar voor leefbaarheid.
Energiebesparing sportcomplex De Beemden	<p>In de zomer van 2014 is de technische installatie in sportcomplex "De Beemden" vervangen. De nieuwe energievoorziening maakt gebruik van restwarmte van FrieslandCampina Domo. Over het jaar 2014 is het energieverbruik van de warmtelevering over de laatste drie maanden gemeten, maar niet representatief. Het jaar 2015 is daarmee het eerste jaar op basis waarvan indicatief de eerste resultaten berekend kunnen worden. Deze berekening is indicatief omdat eerder gebruikte berekeningen in de onderzoeksfase niet altijd bekend zijn en mogelijk niet geheel uniform gebruikt zijn in die fase. In de volgende jaren zal dan ook gebruik gemaakt worden van de berekeningen die in 2015 zijn gebruikt om het trekken van conclusies mogelijk te maken.</p> <p>Indicatieve resultaten 2015: de indicatieve berekening -de definitieve berekening is afhankelijk van nog te voeren overleg met het Waterbedrijf en het opstellen van nauwkeurige berekeningen- laat een besparing van de kosten t.o.v. 2013 zien van circa € 28.000. Hiermee is de doelstelling van € 20.000 behaald; de hiervoor opgenomen stelpost wordt nu dan ook functioneel en structureel verwerkt.</p> <p>Ondanks de verschuiving in de gebruikte energie (t.o.v. 2013 minder gas maar meer elektriciteit) is de met de besparing samenhangende reductie van CO2-emissie circa 87 ton.</p>
Hertenkamp Bedum	<p>Het beheer van het hertenkamp aan de Beatrixlaan is nu in handen van zorgboerderij De Golden Raand.</p> <p>Inmiddels is er een stichting Hertenkamp opgericht en wordt er in goed overleg met de gemeente een plan uitgewerkt voor het opknappen van het terrein en vervanging van het dierenverblijf.</p> <p>De stichting zal voor de financiering verschillende fondsen benaderen en ook een beroep doen op het leefbaarheidsprogramma Kansrijk Groningen van de NAM.</p> <p>De verwachting is dat ook de gemeente gevraagd zal worden om een financiële bijdrage.</p>

Investeringsen

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Voetbal Onderdendam – CV ketel € 9.160	Nog niet in uitvoering
Toren Zuidwolde – Voegwerk € 7.464	Nog niet in uitvoering
Schrob-zuigmachine De Beemden € 3.306	Nog niet in uitvoering

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
624100	In het bestuursakkoord 2014-2018 is de eigen kracht van burgers in de context van de veranderingen in het sociaal domein benadrukt. Burgerkracht stimuleren en faciliteren heeft professionele inzet. Actieve buurten vragen namelijk om een laagdrempelig contact met de gemeente. Gebleken is dat door de inzet dorpencoördinator in die behoefte wordt voorzien. Structureel worden de kosten op jaarbasis geraamd op € 43.000 (t/m 2018) voor de coördinator en € 3.000 voor het activiteitenbudget.	43.000 3.000		I S
625000	Bij de decembercirculaire is duidelijk geworden dat er voor de combinatiefunctionaris extra middelen beschikbaar komen. Omdat we extra middelen ontvangen, moet de raming voor de uitgaven ook worden aangepast.	11.996		S
625301	De toplaag van het voetbalveld in Noordwolde is sterk vervilt. Dit heeft een negatieve invloed op de waterdoorlatendheid. Om deze problemen te verhelpen wordt geadviseerd om lava door de toplaag te mengen. De kosten hiervan bedragen € 7.500.	7.500		I
625700	De vaatwasmachine in de kantine van De Beemden was defect en is daarom vervangen.	4.000		I
625700	Om risico's op legionellabesmetting te beperken moet een groot deel van de waterleiding worden vervangen (aanpassen diameters).	25.000		I
625800	Energiebesparing De Beemden. Voor een nadere toelichting zie bovenstaand bij 'stand van zaken'.	-20.000		S
625800	Ondanks de nodige maatregelen heeft stichting De Beemden aangegeven geen sluitende begroting te kunnen aanleveren. Ook de rekeningresultaten van de afgelopen jaren zijn negatief geweest. . Eén van de oorzaken is de omvang van de gemeentelijke bezuinigingen. Dit is langs twee lijnen gebeurd: door een bezuiniging op de subsidie, maar ook door een verhoging van de huur. Om een sluitende begroting te kunnen presenteren is een extra structurele subsidie noodzakelijk van € 25.000.	25.000		S
627000	Het Houten Huis heeft voor vier voorstellingen in de gemeente Bedum een bijdrage van € 1.000 ontvangen om de voorstelling Kiemkracht op de basisscholen uit te voeren, alsmede om een vrije voorstelling voor de inwoners van Bedum mede mogelijk te maken.	1.000		I
627100	Van de gemeente is een bijdrage gevraagd in een provinciale pilot om te komen tot culturele mobiliteit. Dit betreft betaalbaar vervoer tussen scholen en professionele kunst- en cultuurinstellingen.	500		I
630000	Vanwege de essentaksterfte is er weer een groot aantal zieke essen gekapt. Het kappen van de zieke essen heeft € 10.000 gekost.	10.000		I
630000	De taakstellende structurele bezuiniging van 15% op groenonderhoud wordt in 2016 niet gehaald. In 2016 is als pilot gekozen voor een andere inzet van de medewerkers van Ability. Wij verwachten met deze manier van werken een flinke efficiëncyslag te kunnen maken waardoor we met een lager budget het onderhoudsniveau toch zo goed mogelijk op peil kunnen houden. In het najaar zullen we evalueren en conclusies naar de begroting van 2017 trekken.			
632000	Voor de aanleg van een speel- en ontmoetingstuin aan het Burchtplein, genaamd De Carrousel, is extra krediet beschikbaar gesteld in 2015. De kapitaallasten die daaruit voortvloeien bedragen € 1.431.	1.431		S

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 6
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	<p>De gemeenten Bedum, de Marne, Winsum en Eemsum geven samen vorm en inhoud aan het beleid in het sociaal domein en werken ook in de uitvoering van Werk en Inkomen, Wmo en Jeugd steeds verder samen.</p> <p>2015 was het jaar dat de gemeenten de taken in het kader van de decentralisaties overgedragen hebben gekregen. Voor een deel waren dit onbekende taken, met de onzekerheid of deze taken binnen de daarvoor beschikbare budgetten konden worden uitgevoerd. 2016 is het jaar waarin de basis verder op orde wordt gebracht. Er wordt geïnvesteerd om de uitvoering van de nieuwe taken in het sociaal domein kwalitatief goed te borgen met de benodigde menskracht. De werkprocessen worden efficiënt ingericht en ondersteund met de juiste programmatuur. Sociale zaken in BMW is samengevoegd en er is één uitvoeringsorganisatie voor Werk en Inkomen gerealiseerd. In de administratie van de zorgketten en bij jeugd wordt steeds nauwer samengewerkt in BMW. Een extra impuls wordt gegeven aan de CJG's om een toekomst bestendige vorm van samenwerking te realiseren.</p> <p>De benodigde financiële middelen om deze verbeterlagen te kunnen maken, zijn in maart 2016 aan de raden voorgelegd en betreffen grotendeels structurele kosten ter uitvoering van de taken in het sociaal domein. Daarnaast zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om op zodanig op orde te komen dat de structurele taken kunnen worden opgevangen binnen de daarvoor beschikbare structurele middelen. Behoudens de extra gevraagde (incidentele) middelen voor de uitvoering van de beleidsagenda sociaal domein zijn de decentralisaties budgettair neutraal opgenomen in deze kadernota.</p> <p>Indien het adagium van budgetneutraliteit in de uitvoering van het sociaal domein in BMW wordt gehandhaafd, moet niet worden uitgesloten dat de percentages die gereserveerd zijn voor de gemeentelijke uitvoering tegen het licht gehouden moeten worden. Dat moment zou bij de volgende voorjaars-/kadernota kunnen zijn nadat we zicht hebben op de uitkomsten van 2016.</p> <p>De speerpunten van het beleid in 2017 in BMW betreffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de realisatie van de integrale toegang in het sociaal domein - de transformatie en het vervolg met het RIGG - de inkooporganisatie van de gemeenten in Groningen voor jeugd. - het voeren van het contractbeheer op de huidige

	<p>inkoop door de gemeenten</p> <p>- de nieuwe inkoop voor Wmo begeleiding 18+ en huishoudelijke ondersteuning.</p>
Decentralisaties op het gebied van werk, zorg en jeugd. Stand van zaken. (o.a. implementatie nieuwe contracten, transformatie jeugdhulp)	<p>We hebben drie inkooptrajecten afgerond waarbij we in verschillende samenwerkingsverbanden participeren: voor de jeugdzorg (samenwerking RIGG), voor de begeleiding 18+ en de pijlerpartners 18+ (Ommelander samenwerkingsmodel) en voor de basisondersteuning (samenwerking BMWWE). De zorg en ondersteuning op basis van deze contracten wordt al geleverd. De implementatie aan de achterkant backoffice/administratie) is nog in volle gang. Daarnaast is voor de begeleiding 18+ de overgang van latende partijen naar gecontracteerde aanbieders nog bezig en wordt het maatschappelijk werk en raadsliedenwerk door SW&D binnenkort overgedragen aan MJD.</p> <p>In BMWWE-verband werken we onder andere aan het vormgeven van de ondersteuning aan mantelzorgers. Om tot een goed en gedragen ondersteuningsaanbod te komen worden mantelzorgers hierbij actief betrokken.</p>
Werk, WSW, minimabeleid, schuldhulpverlening: realisatie doelstellingen uit begroting 2016.	Voor wat betreft dit punt verwijzen we naar de afzonderlijke rapportages zoals die worden aangeleverd door SoZaWe Hogeland.
Kinderopvang: o.a. project 'Boekstart', VVE.	De doorgaande leeslijn is in de gemeente Bedum met Boekstart en Boekstart in de Kinderopvang gestart. Door Boekenpret is er een verdieping en aansluiting in het dagprogramma voor 2-4 jarigen en het onderwijs-curriculum van 4-6 jarigen. De Bibliotheek Bedum speelt een centrale rol in dit project.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
640100	In 2016 ontvangen we middelen in de algemene uitkering om de werkgelegenheid in de huishoudelijke hulp te steunen. Dit betreft de zogenaamde huishoudelijke hulp toelage. Het budget hiervoor is nog niet geraamd.	86.624		I
640400	De BMWWE gemeenten hebben in 2015 een aanbesteding uitgevoerd rondom basisondersteuning Wmo en Jeugd. In de loop van de aanbesteding hebben de BMWWE gemeenten besloten dat ze de inkoopprocedure niet willen voortzetten met de Stichting Welzijn &	16.110		I

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
	Dienstverlening. Uit de afbouw en overdracht van taken vloeien incidentele frictiekosten voort. Wij stellen voor deze uizetting te dekken uit de gevormde bestemmingsreserve 'Sociaal Domein'. In deze nota is dit dus budgettair neutraal opgenomen.			

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 7
Volksgezondheid en milieu

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Samenwerking waterketen.	<p>De clustersamenwerking van de BMW-E gemeenten en het waterschap zal in 2016 de volgende onderwerpen oppakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek verbeteren hydraulisch functioneren van de zuiveringskringen. • Het gezamenlijk uitvoeren van riool-beheertaken. • Oppakken nieuwe methodiek onkruid-bestrijding. • In beeld brengen waterkwaliteit van het oppervlaktewater door ecoscans. <p>Het cluster zal in regionaalverband uitwerking geven aan het instellen van een dienst gegevensbeheer en meten en monitoren.</p>
Riolering: uitvoering afvalwaterbeleidsplan.	<p>Vanuit het Afvalwaterbeleidsplan BMW-E/NZV zal uitvoering worden gegeven aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een herberekening hydraulische capaciteit Kern Bedum waaronder bergbezinkzak in het Geert Reinderspark en de overstort aan De Vlijt. • de voorbereiding voor de herinrichting en rioolvernieuwing in de Tuinbouwstraat en de Schoolstraat te Zuidwolde. • voorstel wijzigen riolering Waldadrikt. • wijzigen riolering Centrumplan. <p>Ook zal een operationeel plan voor rioolreparaties worden opgesteld.</p>
Duurzaamheid: actualisatie gemeentelijk klimaat- en energiebeleid.	Onze prioriteit ligt hierbij op een goed energiebeheer; daarna gaan we -afhankelijk van de beschikbare tijd- beziën wat we aanvullend kunnen gaan doen.
Afval: actualisatie gemeentelijk afvalbeleid.	Hiermee zijn we nog niet gestart.
Omgevingsdienst Groningen (ODG): implementatie leefomgevingssysteem.	<p>De opdracht die de Omgevingsdienst Groningen in 2016 voor de gemeente uitvoert, is gebaseerd op de vraag van ons, de beschikbare uren bij de Omgevingsdienst en de conceptkengetallen per product. In 2015 hadden wij circa 580 uur beschikbaar voor de milieu-uitvoering. In 2015 zijn er maar 380 uren direct beschikbaar voor de uitvoering. Het aantal uren dat niet rechtstreeks beschikbaar is, wordt ingezet voor de invoering van het leefomgevingssysteem (LOS) bij de Omgevingsdienst. Daarnaast zijn er minder uren beschikbaar door de efficiëntytaakstelling en enkele ontwikkelingen in de bedrijfsvoering bij de Omgevingsdienst. De beschikbare uren worden voornamelijk ingezet bij het opstellen van twee milieuvergunningen. Er zullen minder uren worden ingezet bij toezicht en handhaving. Dit zal betekenen dat alleen bij klachten of calamiteiten nog inzet wordt gedaan door de Omgevingsdienst (dat betreft dan de circa 35 bedrijven die onder de basismilieutaak vallen,</p>

	<p>de overige niet basistaakbedrijven worden door de werkorganisatie DEAL periodiek gecontroleerd na opdracht van de gemeente). Indien er in 2016 meer milieuvergunningaanvragen worden ingediend dan de huidige twee, zal dit leiden tot een maatwerkopdracht met financiële consequenties voor de gemeente. Momenteel loopt er een onderzoek met het oog op de financiële begroting 2017 e.v.</p>
Volksgezondheid: stand van zaken speerpunten alcohol, roken en overgewicht.	<p>Uit de jeugdgezondheidsmonitor blijkt dat de jeugd in het middelbaar onderwijs (iets) gezonder is gaan leven. Niettemin blijven ook dit jaar de genoemde gezondheid beïnvloedende factoren onverkort benoemd.</p> <p>In het kader van de Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid en Zorg heeft de directeur Publieke Gezondheid (DPG) de opdracht een aantal scenario's uit te werken over de toekomstige rol van de GGD in samenhang met andere hulpverleners als brandweer, GHOR en gemeentelijke kolom. In het najaar zal hieromtrent een definitief besluit worden genomen in overleg met het DB en de AB-leden.</p>
Openbare verlichting: Uitvoeren vervangingsplan.	Voor een nadere toelichting zie programma 1.
Gebruik alternatieve energiebronnen stimuleren	<p>Onderwerp is grotendeels afhankelijk van derden. Bij de eigen gebouwen is dit voornamelijk opgeschort in verband met de onzekerheid over schadeherstel en de versteviging in verband met mijnbouwschade. Provinciaal is er het project "Beter wonen" waaraan ook wij zouden deelnemen; door inzet op andere dossiers is hieraan geen uitvoering gegeven; dit project is ook in de tijd ingehaald door het opgezette Energieloket. De betreffende memo over dit onderwerp heeft voor u in de leesmap gelegen.</p> <p>Overigens is de provincie bezig met het opzetten van een nieuw programma. Details van dit programma zijn nog niet bekend.</p> <p>Bij werkzaamheden aan eigen gebouwen, wordt gebruik gemaakt van het investeringsmomentum en wordt dan gezien of we bijzondere maatregelen kunnen toepassen. In de begroting zijn nog middelen vanuit SLOK (Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven) voor dit doel beschikbaar.</p> <p>Voor het aanpassen van de energielabels van de gemeentelijke gebouwen heeft u in de najaarsnota 2015 € 9.000 beschikbaar gesteld; vanwege inzet op het Programmaplan huisvesting is hieraan nog geen uitvoering gegeven.</p>

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
BRP: Akkerstraat Z'wolde € 108.000	Uitwerken rioolrenovatie. Uitvoering staat gepland in 2017.
BRP: Centrumplan Bedum € 300.000	Ontwerp wijzigingen in de riolering en aanleg in 2016.

Afkoppelen i.h.k.v. KRW/WB21 € 40.000	Niet planmatig maar incidenteel op basis van calamiteiten.
BRP maatregelen € 33.430	Vervangen pompen in gemalen op basis van bezwijken. Vindt incidenteel plaats. Momenteel geen grote renovatie aan de rioolgemalen gepland.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
643100	Op stelposten is in de begroting de resterende bezuiniging op welzijnsactiviteiten opgenomen. Besloten is deze bezuiniging in te vullen met de vrijvallende middelen OGGz (zie ook programma 9).	-/- 13.500		S
644500	In de raming voor jeugdgezondheidszorg is rekening gehouden met huisvestingskosten. Deze worden geboekt ten laste van de middelen voor het CJG en vallen hier dus vrij.	-/- 25.000		S
649000	Voor restauratie van de hekwerken bij de begraafplaatsen Bedum, Noordwolde en Zuidwolde is bijna € 19.000 beschikbaar. Op basis van ontvangen offertes dient nog aanvullend € 2.300 geraamd te worden.	2.300		I
649000	Onkruidbestrijding op begraafplaatsen Het verbod op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen heeft ook financiële consequenties voor de onkruidbestrijding op de semi-verhardingen (grindpaden) op de begraafplaatsen. Wij willen onderzoeken wat de kosten zijn van het vervangen van deze grindpaden door gesloten verharding (bijvoorbeeld asfalt) en de jaarlast van deze investering afzetten tegen de structurele meerkosten van alternatieve onkruidbestrijding.	PM		

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 8

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
Woningbouw	In Ter Laan 4 trekt de verkoop van woningen en kavels voorzichtig aan. De bouw van 9 appartementen De Krijthe is gestart. Voor het terrein 'Kop van Noord' is de bestemmingsplanprocedure gestart en kunnen potentiële kopers informatie krijgen over de kavels. Met Wierden en Borgen zijn we in overleg over het terrein Vogelzang. In de tweede helft van 2016 zal fase 2 van Bederawalda starten.
Centrumplan Bedum	De planvorming voor het Gezondheidscentrum gaat gestaag door; de planning van de eigenaren is start bouw begin 2017. Voor verplaatsing van de winkels in De Nieuwe Vliet zijn we in gesprek met de eigenaren. De ontwikkeling van Blok A staat hiermee in verband. Het ontwerpproces voor de invulling van de openbare ruimte (nieuw plein en relatie met het park) is gestart.
Bestemmingsplannen	De volgende bestemmingsplannen zijn in procedure: herziening Bedrijvenpark Boterdiep fase 1 en 2, Bedum kern, locatie Kop van Noord. Gestart is ook met het plan voor de binnenplanse ontheffing voor de centrumplannen. De start van de procedures voor de bestemmingsplannen voor uitbreiding FrieslandCampina en de oostelijke ontsluitingsweg is afhankelijk van externen en externe factoren. Voor beide zal dit waarschijnlijk in 2016 zijn.
Starterslening	De gemeenteraad heeft bij raadsbesluit van 18 juni 2014 € 100.000 beschikbaar gesteld voor het verstrekken van Startersleningen. De evaluatie over de Startersleningen heeft dit voorjaar voor u ter inzage gelegen; daarin stond ook dat wij u in de voorjaarsnota een voorstel over het vervolg zullen voorleggen. <i>Uit de evaluatie: In de afgelopen twee jaar zijn er vijf Startersleningen verstrekt en resteert er nog een bedrag van ruim € 29.000. Dit bedrag is afgetopt naar € 30.000; het bedrag dat starters maximaal kunnen lenen. Er kan momenteel nog één Starter geholpen worden. Er zijn twee Startersleningen toegekend voor de aankoop van een nieuwbouwwoning in het plan De Nieuwe Plank en het plan Ter Laan IV. De andere drie Startersleningen zijn toegekend voor de aankoop van een bestaande woning in het dorp Bedum. Aldus heeft de Starterslening een bijdrage geleverd in de doorstroming van de woningmarkt.</i> In 2016 is tot nu geen verzoek om een Starterslening ingediend. Om de volgende redenen wordt voorgesteld om niet opnieuw een budget beschikbaar te stellen voor het verstrekken van Startersleningen: <ul style="list-style-type: none"> • Er is in de gemeente Bedum een geringe vraag naar Startersleningen; • Het Rijk is per 1 mei 2015 gestopt met het leveren van een financiële bijdrage voor het verstrekken van Startersleningen (tot 1 mei

	<p>2015 heeft het Rijk de helft van elke Starterslening gefinancierd).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Startersleningen die tot 31 december 2016 worden aangegaan, profiteren nog van de fiscale regels van vóór 2013. Volgens die 'oude' regels hoeft een starter pas ná 3 jaar rente en aflossing te betalen voor zijn Starterslening en alleen als zijn inkomen toereikend is. Een Starterslening die na 31 december 2016 wordt afgesloten, moet verplicht worden afgelost vanaf dag 1. Hierdoor wordt de lening minder aantrekkelijk voor starters. • De woningmarkt trekt weer aan en de hypotheekrente is laag, waardoor starters makkelijker de woning met één hypotheek kunnen financieren. • Het verstrekken van leningen behoort niet tot de kerntaak van de gemeente. Gezien de slechte situatie op de woningmarkt en de 50% bijdrage van het Rijk, hebben we dit argument bij de eerdere beslissing om wel leningen beschikbaar te stellen, minder zwaar laten wegen maar gezien de andere genoemde punten ligt die afweging nu anders.
Woon(zorg)visie/woonleefbaarheidsplan in relatie tot aardbevingsdossier.	<p>Op 1 januari 2016 is de nieuwe woningwet in werking getreden. Op grond hiervan dienen gemeenten een duidelijke visie op wonen te hebben en randvoorwaarden op te stellen voor externe partijen zoals woningcorporaties. De nieuwe woningwet verplicht woningcorporaties dan ook om naar redelijkheid bij te dragen aan het gemeentelijke woningbeleid. De plaatselijke woningcorporatie heeft daarom een bijdrage in de opstelling van de woonvisie toegezegd van ruim € 7.500. Tevens is de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) gevraagd een financiële bijdrage te leveren, aangezien de Woonvisie aansluit bij de uitwerking van het Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen. Over deze eventuele bijdrage is nog geen duidelijkheid. Voor het opstellen van een woonvisie wordt daarom per saldo een budget van € 24.000 gevraagd.</p> <p>Het plan van aanpak is behandeld in de raadscommissie op 7 april 2016. Met uw input wordt dit nu vervolmaakt, waarna we kunnen starten. Wierden en Borgen heeft toegezegd voor 1/3 in de kosten te participeren.</p>
Duurzaamheidsmaatregelen voor woningen	
BGT en BAG	<p>Met het opstellen van de BGT liggen we op koers. Dit gebeurt in BMW-verband. De implementatie van BGT-BOR (BOR = Beheer Openbare Ruimte) maakt deel uit van de opzet; hiermee wordt het beheer van wegen, groen, riolering etc. zowel administratief als geografisch gekoppeld (koppeling van beheerpakket met de kaart). Voor aanschaf van software is een budget van € 30.000 benodigd (zie Kostenplaatsen).</p>

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
650000	Opstellen woonvisie.	31.600	7.625	I
653000	Bouwkundig onderzoek woning (toelichting zie programma 1).	1.400		I
653300	Het budget voor het maken van foto's (o.a. cyclomedia en luchtfoto's, worden gebruikt bij het opstellen van de BGT) is bij het opstellen van de begroting niet juist opgenomen.	7.000		S

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Blijverslening	Ouderen willen c.q. blijven langer zelfstandig in eigen huis wonen. Daarvoor is soms aanpassing van de woning noodzakelijk, waardoor de woning levensloopbestendig wordt gemaakt. De banken verstrekken hiervoor echter geen financiering, geen persoonlijke lening en geen hypotheek, of een verhoging daarvan. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) heeft daarom een zogeheten Blijverslening ontwikkeld en biedt deze vanaf 1 januari 2016 aan. Om als gemeente de Blijverslening te kunnen verstrekken moet de gemeente geld beschikbaar stellen in een fonds (vergelijkbaar met Startersleningen). Gelet op het feit dat sprake is van een relatief nieuw instrument, wordt de ontwikkelingen aangaande de Blijverslening en de (uitkomsten van de) woonvisie afgewacht, alvorens een besluit te nemen over de eventuele inzet van de Blijverslening.	
Omgevingswet	De Eerste Kamer heeft op 22 maart de Omgevingswet aangenomen. Het kabinet wil de wet in 2018 in werking laten treden. In deze wet worden bijna alle wetten op het gebied van fysieke leefomgeving bijeen gevoegd: integratie van ruimtelijke ordening met andere beleidsterreinen. In de Omgevingswet worden 26 wetten bijeen gebracht en wordt het aantal algemene maatregelen van bestuur (AMvB) teruggebracht van 120 naar 4. Volgens de berichten heeft dit voor de gemeentelijke organisaties een forse impact, vergelijkbaar met de decentralisaties op het sociale domein. Het Rijk heeft met o.a. de VNG overeenstemming bereikt over de invoeringskosten: het Rijk bekostigt de centrale kosten (ICT etc.), iedere partij betaalt zijn eigen transitiekosten en de uitvoeringskosten worden via een	2017

	<p>verdeelsleutel gedeeld (welke is nog niet bekend). Voor de invoering zullen we een plan maken. De (financiële) consequenties zijn nog niet te bepalen. Toekomstige bestemmingsplannen (ook onderstaande) zullen rekening moeten houden met de Omgevingswet.</p>	
Bestemmingsplan Bedum kern	<p>Het bestemmingsplan is vastgesteld op 26 juni 2008 en op grond van de wet moet in 2018 (herzieningsplicht binnen 10 jaar) een nieuw bestemmingsplan van kracht worden. Het bestemmingsplan is nu één groot plan. Verder zijn er wat kleine plannetjes gemaakt of is buitenplannen afgeweken, bijvoorbeeld; locaties Vogelzang, De Plank, De Krijthe en Bederawalda. Bij de herziening worden deze plannen opgenomen in Bedum Kern.</p> <p>Omdat het gebied voor één plan wel erg groot wordt en omdat het centrum een andere dynamiek/problematiek heeft dan de woongebieden, gaan we voor de herziening uit van twee plannen – maar wel exclusief locatie FCD en exclusief Bedum Kern locatie Bedrijvenpark Boterdiep en eventueel exclusief ‘kop van noord’.</p> <p>Kosteninschatting (op basis andere plannen):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bedum Kern Woongebieden € 35.000 excl. btw (zelf inventariseren – basic plan op basis bestaand gebruik); 2. Bedum Kern Centrum € 25.000 excl. btw (zelf inventariseren - basic plan op basis bestaand gebruik en op basis van bestaande ontwikkelingen - zonder DPO etc. Als we wel een DPO of iets dergelijks gaan doen, dan komt er ± € 15.000 bij. <p>De doorlooptijd voor de plannen is één tot anderhalf jaar bij een strakke planning en veel inzet van eigen personeel.</p>	2017
Bestemmingsplan Buitengebied	<p>Het bestemmingsplan is vastgesteld op 17 december 2009 en op grond van de wet moet in 2019 (herzieningsplicht binnen 10 jaar) een nieuw bestemmingsplan van kracht worden.</p> <p>Kosteninschatting (op basis kosten bij andere gemeenten) € 115.000 excl. btw voor een standaard plan inclusief inventarisatie beeldbepalende panden en een PlanMer (beide verplichte onderdelen), exclusief mogelijke discussienota's over specifieke onderwerpen waarbij te denken is aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. verduurzaming – zonneparken – windmolens – (mest)vergisting - beperking uitstoot van ammoniak en CO2; b. recreatieve mogelijkheden/wenselijkheden bijv. routes/logies; c. (her)bestemming vrijkomende agrarische bebouwing bijv. alleen wonen of ook bedrijven; d. landschappelijke inpassing agrarische bedrijven, erfinrichting, lichthinder; e. archeologie en erfgoed; f. natuurontwikkeling/weidevogelgebieden; g. schaalvergroting agrarische bedrijven. <p>De doorlooptijd voor de plannen is één tot anderhalf jaar bij een strakke planning en veel inzet van eigen personeel.</p>	2018
Bestemmingsplan Ter Laan 4	<p>Het bestemmingsplan is vastgesteld 20 december 2007 en op grond van de wet moet in 2017 (herzieningsplicht binnen 10 jaar) een nieuw bestemmingsplan van kracht worden. In de grondexploitatie zijn de kosten voor het nieuw bestemmingsplan opgenomen.</p>	2017

Programma: 9

Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Wat gaan we doen in 2016 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2016	Stand van zaken juni 2016
(Meerjaren)begroting: - onzekerheden rijksuitkeringen en effecten van de voorgenomen decentralisaties; Uitwerking concrete bezuinigingsmaatregelen; - beoogde doelstellingen uitvoeren en budgetten bewaken;	Het begrotingsjaar 2016 en de bijbehorende meerjarenramingen geven alle een positief saldo. Dit is gerealiseerd met de doorgevoerde maatregelen bij de begroting 2016. Nog steeds blijven de onzekerheden groot. Wij noemen hier nogmaals de Algemene Uitkering, de doeluitkeringen, de implementatie van de decentralisaties en de gevolgen van de aardbevingen in onze regio. Tegelijkertijd zijn we gestart met enkele grote en ook financieel omvangrijke projecten. Het is derhalve belangrijk waakzaam te blijven op onze financiële positie.
Bezuinigingsmaatregelen: stand van zaken	In de begroting 2015 hebben wij een pakket met bezuinigingsmaatregelen verwerkt. Dit pakket laat een evenwichtig beeld zien van maatregelen die ertoe leiden dat de meerjarenbegroting sluitend is. Een deel van de verwerkte maatregelen moet in 2016 (deels) worden geëffectueerd. Het nog te realiseren deel van de maatregelen is in de begroting 2016 opgenomen als stelpost. Dit betreft o.a. de bezuiniging op de subsidies aan welzijnsinstellingen en de muziekschool en de bezuiniging op het onderhoud in de openbare ruimte (groen en bruggen).
Lokale lasten: uitvoering conform vastgestelde verordeningen.	Dit wordt als zodanig uitgevoerd.
Budgettaire neutraliteit decentralisaties	Dit is nog steeds het uitgangspunt. Middels separate rapportages wordt u hierover geïnformeerd.
Invoering Vennootschapsbelasting	In mei van het afgelopen jaar is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Waarschijnlijk zal de invoering bij gemeenten tot hogere uitvoeringslasten gaan leiden. Wij zijn inmiddels met ondersteuning van onze huisaccountant gestart met een inventarisatie van onze activiteiten. Per activiteit is beoordeeld of deze Vpb plichtig is.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
658000	De stand van de reserves en voorzieningen is in werkelijkheid hoger op 1 januari dan de verwachte stand bij de begroting. Hierdoor wordt de post bespaarde rente hoger.		207.076	I
660100	Stelposten: besloten is om de vrijvallende middelen OGGz in te zetten voor de taakstelling op welzijnsactiviteiten (zie ook programma 7). Hierdoor kan de stelpost 'risico niet realiseren bezuinigingen' ook met dit bedrag verlaagd worden.	13.500 -/- 13.500		S S
	De taakstelling op energiekosten De Beemden is gerealiseerd, zie ook programma 5. De stelpost kan derhalve vervallen.	20.000		S
	Hierdoor kan de stelpost 'risico niet realiseren bezuinigingen' ook met dit bedrag verlaagd worden.	-/- 20.000		S
662000	De volgende mutaties hebben betrekking op de reserves:			
-	In het verleden bestond de mogelijkheid om verlof te sparen. Hiervoor is gereserveerd. Naar nu blijkt is dit gebeurd op basis van bruto uurloon, terwijl dit tegen bruto loonkosten gereserveerd had moeten worden. Daarnaast zijn er (oud-)collega's die hun verlof opnemen in 2016. Per saldo valt er € 9.157 vrij.		9.157	I
-	Ter dekking van de inhuur van ondersteuning bij de implementatie van het zaakgericht en digitaal werken wordt een bedrag van € 25.000 onttrokken aan de AR (zie ook kostenplaatsen).		25.000	I
-	Toevoeging AR; zie ook toelichting bespaarde rente; omdat de bespaarde rente hoger is dan geraamd, wordt het extra bedrag toegevoegd aan de AR.	207.076		I
-	Ter dekking van de aanvullende subsidie van de SWD in verband met frictiekosten vindt een onttrekking uit de bestemmingsreserve Sociaal Domein plaats.	16.110		I

Ontwikkelingen 2016-2020

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Kostenplaatsen

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
5700	De functie van medewerkers van de gemeente Bedum zijn gewaardeerd op basis van FuwaMet. Onze samenwerkingspartners zijn inmiddels overgegaan op HR21. In het kader van de harmonisatie zal de functiewaardering in Bedum technisch omgezet worden naar HR21.	10.000		I
5700	Op dit moment wordt gewerkt aan het opstellen van een consignatieregeling. Structurele gevolgen zijn op dit moment nog niet helder, voorlopig ramen we een bedrag van € 8.500 incidenteel.	8.500		I
5700	In het verleden bestond de mogelijkheid om verlof te sparen. Hiervoor is gereserveerd. Naar nu blijkt is dit gebeurd op basis van bruto uurloon, terwijl dit tegen bruto loonkosten gereserveerd had moeten worden (zie ook mutaties reserves). Aangezien in 2016 aanspraak gemaakt wordt op dit gespaarde verlof, dient er voor 2016 nog incidenteel € 10.877 beschikbaar te worden gesteld.	10.877		I
5705	Op grond van Arbo-wetgeving is buiten een rookgelegenheid gecreëerd. De kosten worden opgevangen binnen bestaande budgetten (Arbo en gebouw). Voor inrichting van de voormalige rookruimte en door slijtage en uitbreiding is deels nieuw meubilair noodzakelijk (bureaus en tafels + stoelen). Hiervoor is geen budget in de begroting opgenomen.	5.000		I
5710	Door ondersteuning vanwege ziekte ter waarborging van de continuïteit, het wegwerken van achterstanden en ondersteuning bij het inwerken van nieuwe medewerkers is tijdelijk extra personeel ingehuurd. Verder is door wijziging in de rechtspositie inzake het individueel keuzebudget ondersteunende software nodig. Dat geldt eveneens voor aanschaf van een licentie Cognos voor opstellen van rapportages. Op alle kosten is de verdeling van de BMW-samenwerking van toepassing. Ons aandeel bedraagt:	18.754 1.424		I S
5732	Omdat niet alle investeringen op 1 januari gerealiseerd zijn, ontstaat een voordeel op kapitaallasten. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar de alinea kapitaallasten van Hoofdstuk 2.	-/- 291.750		I
5732	De stand van de reserves en voorzieningen is in werkelijkheid hoger op 1 januari dan de verwachte stand bij de begroting. Hierdoor wordt de post bespaarde rente hoger.	207.076		I
5782	Voor het beheer van wegen en groen zijn nu geen goede beheerpakketten aanwezig. In de GEO-samenwerking in BMW verband (met ondersteuning van de gemeente Groningen) staat de aanschaf daarvan op de agenda. Na invoering van de BGT (zie programma 8) staat de koppeling BGT-BOR gepland (BOR = beheer openbare ruimte). Hierdoor worden de administratieve data gekoppeld aan de kaart. Omdat alle drie gemeenten nu met hetzelfde beheerpakket werken, kan redelijk eenvoudig overgegaan worden naar een nieuw pakket. Door dit gezamenlijk te doen zijn er synergievoordelen; tevens kan het beheer van de data gezamenlijk worden gedaan (efficiënter, minder kwetsbaar en meer deskundigheid). De personele inzet wordt binnen de bestaande formatie gedaan, voor aanschaf van software is geen budget aanwezig. De toekomstige jaarlijkse kosten (licenties en onderhoud) zijn nog niet bekend.	30.000 PM		I S
5782	Ter ondersteuning van de implementatie project 'zaakgericht en digitaal werken' wordt extern ingehuurd. Dit is ter voorkoming van achterstanden bij Interne zaken. De kosten kunnen gedekt worden uit de	25.000		I

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
	claim die is opgenomen op de algemene reserve voor het project (zie ook programma 9).			
5782	Informatiebeveiliging is de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden. Hiervoor zijn meerdere doelstellingen geformuleerd. Om daaraan te kunnen voldoen wordt een systeem geïmplementeerd in BMW-verband. De incidentele kosten daarvan bedragen voor de gemeente Bedum € 22.633. Structureel is bedrag benodigd van € 5.967.	22.633		I

HOOFDSTUK 2

Algemene dekkingsmiddelen

Om de begroting voor de diverse programma's sluitend te krijgen beschikt de gemeente over een aantal algemene dekkingsmiddelen.

In de begroting 2016 zijn de volgende algemene dekkingsmiddelen opgenomen:

<i>Omschrijving</i>	<i>2016</i>
Lokale heffingen	1.729.249
Algemene uitkering	14.564.838
Dividend en rente	497.885
Totaal	16.791.972

In de begroting 2016 is een bedrag van € 108.660 opgenomen aan verhoging opbrengst lokale heffingen. Deze is in bovenstaande raming verwerkt. In de vergadering van de raad op 3 en 5 november 2015 zijn de tarieven voor lokale heffingen vastgesteld. Daarbij is ook rekening gehouden met de raming op de stelpost.

Hieronder wordt de stand van zaken van de algemene dekkingsmiddelen beschreven.

Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit:

- Onroerendezaakbelasting: gebruikers niet-woningen	€ 233.962
- Onroerendezaakbelasting: eigenaren	€ 1.434.586
- Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	€ 1.281
	€ 1.669.829

Verhoging 2016	€ 108.066
Bijgestelde raming 2016	€ 1.777.895

- Hondenbelasting	€ 59.420
Verhoging 2016	€ 594
Bijgestelde raming 2016	€ 60.014

De realisatie laat eind mei geen noemenswaardige verschillen zien ten opzichte van de begroting. Rekening houdend met de belastingkohieren die nog opgelegd moeten worden, verwachten we geen significante afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Algemene uitkering

De gevolgen van de decembercirculaire 2015 zijn niet groot. Deze zullen tegelijkertijd met de mutaties van de meicirculaire 2016 verwerkt worden. De ontwikkeling van de algemene uitkering in de voorjaarsnota is dus gelijk aan de gepresenteerde lijn bij de begroting 2016.

Dividend en bespaarde rente

Geraamd is een opbrengst van € 497.885

Deze raming komt als volgt tot stand:

Omschrijving	Aantal/omvang	2016	
Aandelen NV BNG	5.265 à € 1,15	6.055	D
Aandelen NV Waterbedrijf Groningen	5 aandelen à € 453,78	0	D
Enexis (diverse deelnemingen)	106.587 aandelen à € 1,-	80.000	D
Enexis	Rente bruglening	30.000	R
Bespaarde rente		370.415	R
NV Elektriciteitsbedrijf	9% achtergestelde lening € 126.832	11.415	R
Totaal		497.885	

D = Dividend, R = Rente

Aan bespaarde rente over onze reserves en voorzieningen hebben wij in onze begroting een bedrag van € 370.415 opgenomen. Dit is gebaseerd op een verwachte omvang van de reserves en voorzieningen per 01-01-2016 tegen een rente van 3,5%.

De werkelijke omvang van de reserves en voorzieningen bedraagt op 01-01-2016:

- reserves (inclusief rekeningsaldo 2015)	€ 12.418.372
- voorzieningen	€ 4.081.379
Totaal	€ 16.499.751

Het verschil tussen de werkelijke omvang en de raming van de reserves en voorzieningen wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat wij bij de begroting ervan uit gaan dat aanwezige claims grotendeels worden gebruikt in het jaar waarin de opstelling van de begroting plaatsvindt. Voorts zit het verschil in toevoeging van het rekeningresultaat 2015.

De bespaarde rente over de werkelijke omvang van de reserves en voorzieningen bedraagt:

3,5% van € 16.499.751 = € 577.491.

Het verschil ad € 207.076 (€ 577.491 minus € 370.415) dient te worden toegevoegd aan de post bespaarde rente in de begroting 2016. Vervolgens wordt dit bedrag weer onttrokken aan de begroting 2016 en toegevoegd aan de algemene reserve. Dit is conform het vastgestelde beleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen.

Reserves en voorzieningen 2016

Het beleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen is op 19 juni 2014 vastgelegd in de “Nota reserves en voorzieningen”.

Vrij aanwendbare algemene reserve

De omvang van de vrij aanwendbare algemene reserve per 31-12-2015 is in de jaarrekening 2015 als volgt bepaald:

- saldo 31-12-2015	€ 4.636.102
Af:	
- claims op balansdatum	€ 699.440
- claims na balansdatum	<u>€ 110.950</u>
Saldo na claims volgens jaarrekening 2015	€ 3.825.712

Aan dit saldo kan toegevoegd worden:

- rente 2016	€ 521.806
- saldo jaarrekening 2015 bestemd t.g.v. algemene reserve	<u>€ 1.896</u>
Totaal	€ 4.349.414

- saldo voorjaarsnota 2016	negatief	<u>€ 292.919,-/-</u>
----------------------------	----------	----------------------

Actueel saldo vrij aanwendbare algemene reserve medio 2016	€ 4.056.495
--	-------------

Op 29 maart 2012 heeft uw raad de nota “Weerstandsvermogen gemeente Bedum” vastgesteld. De minimale omvang van de vrij aanwendbare algemene reserve is hierin bepaald op € 1.700.000. Een eventuele verdere verhoging van minimale omvang gaat ten laste van dit vrij besteedbare bedrag. Bepalend voor de bestedingsruimte is de weerstandscapaciteit. In de paragraaf Weerstandsvermogen, die is opgenomen in de jaarrekening 2015, is een ruimte berekend van bijna € 3,4 miljoen. Eventuele wensen zouden in dit licht moeten worden gezien.

Daarnaast speelt de onzekerheid over de bezuinigingen die het Rijk door gaat voeren ten aanzien van specifieke uitkeringen. Ook onafwendbare investeringen in de toekomst kunnen ten laste van dit vrije deel gebracht worden. De conclusie moet dan ook zijn dat bij claims ten laste van de algemene reserve terughoudendheid moet worden betracht.

Indien de meerjarenraming in enig jaar een tekort vertoont, maar in het laatste jaar op zijn minst sluit, dan moet dit tekort verrekend worden met de vrij besteedbare algemene reserve.

Onvoorzien

In de begroting 2016 is een post onvoorziene uitgaven opgenomen met een budget van € 26.095. Dit bedrag is gebaseerd op een bedrag per inwoner van € 2,50. De post onvoorzien kan worden gebruikt voor eenmalige onvoorziene uitgaven.

De stand van de post onvoorzien (t/m raadsvergadering 21 april 2016) ziet er als volgt uit:

Saldo 1-1-2016	€ 26.095
- af	€ 0
- bij	€ 0
Actueel saldo	€ 26.095

Stelposten

In de begroting 2016 is op stelposten voor een bedrag van € 242.072 aan lasten opgenomen en voor een bedrag van € 120.136 aan baten. Het gaat hier om posten die bij de opstelling van de begroting nog niet aan programma's konden worden toegerekend.

De stand van zaken met betrekking tot de stelposten ziet er als volgt uit:

	primitief		voorjaarsnota		
<i>Stelposten lasten:</i>					
Herstructureringsfonds	€	125.000	€	125.000	
ILG cofinanciering (dekking AR)	€	20.000	€	20.000	
ILG cofinanciering (kapitaallast)	€	23.400	€	23.400	
Personele uitbreiding	€	7.000	€	7.000	
Taakstelling energie De Beemden	€	(20.000)	€	-	Bezuiniging is gerealiseerd. Zie programma 5.
Bezuiniging Bruggen en Groen (bezuinigingen 2014)	€	(55.000)	€	(55.000)	
					Bezuiniging is ingevuld middels vrijvallende middelen calamiteitenpot OGGz.
Bezuiniging Welzijnsactiviteiten	€	(13.500)	€	-	
Bezuiniging sporthalbeheer	€	(15.000)	€	(15.000)	
Bezuiniging sporthalbeheer (incidenteel ivm latere realisatie)	€	7.500	€	7.500	
Bezuiniging muziekschool	€	(50.000)	€	(50.000)	
					Bezuiniging welzijnsactiviteiten en energiebesparing De Beemden zijn gerealiseerd.
Stelpost risico niet realiseren bezuinigingen	€	123.500	€	90.000	
Midoffice en KCC	€	25.030	€	25.030	
Beleidsagenda Sociaal Domein (taakstelling)	€	(62.500)	€	(62.500)	
Inflatiecorrectie	€	39.289	€	39.289	
Stelpost salarissen	€	87.353	€	87.353	
Totaal lasten	€	242.072	€	242.072	
Omschrijving	2016				Toelichting
<i>Stelposten baten:</i>					
Voorgestelde tariefsverhogingen:					
Sportterreinen en -lokalen	€	2.044	€	-	De tariefsverhogingen zijn in de raad van november 2015 vastgesteld en zijn nu functioneel geraamd.
Secretarieleges, inritvergunningen en kapvergunningen	€	1.737	€	-	
Leges omgevingsvergunning	€	6.227	€	-	
Hondenbelasting	€	594	€	-	
Roerende en onroerendezaakbelasting (incl. extra verhoging)	€	108.066	€	-	
Begraafrechten	€	1.468	€	-	
Totaal baten	€	120.136	€	-	

Kapitaallasten

De rente op de kapitaalmarkt (lang geld) schommelt de eerste maanden van 2016 rond de 1,4%. Voor eigen financieringsmiddelen en voor de berekening van de kapitaallasten zijn we in de begroting 2016 uitgegaan van 3,5%. Voorgesteld wordt dit percentage voor de begroting 2017 te verlagen naar 3,25%.

In de begroting wordt ervan uitgegaan dat alle geraamde investeringen per 1 januari uitgevoerd zijn. In de praktijk is dit niet zo. De kapitaallasten worden berekend over de boekwaarde op 1 januari van het dienstjaar. Daarom kan gesteld worden dat de kapitaallasten over het deel van de investeringen dat eind 2015 nog niet is afgerond, een jaar doorschuiven. Voor 2016 hebben wij incidenteel € 291.750 extra geraamd voor onderuitputting kapitaallasten.

Voor kort geld zijn we in de begroting 2016 uitgegaan van 3,3% voor *aan te trekken* kort geld en 0,5% voor *weg te zetten* kort geld. Kijkend naar de huidige rentestanden blijkt dat de rente voor *aan te trekken* kort geld momenteel schommelt rond de 2,5% en de rente voor *weg te zetten* kort geld ligt onder de 0%. Wij stellen voor met ingang van de begroting 2017 te rekenen met 2,5% bij een financieringstekort en bij een financieringsoverschot een percentage te hanteren van 0%. Dit laatste omdat we verplicht zijn positieve saldi van onze bankrekeningen bij het rijk te stallen, dit in het kader van schatkistbankieren. Van het rijk ontvangen we hiervoor geen vergoeding (rente).

HOOFDSTUK 3

Voorstel verwerking financiële gevolgen voorjaarsnota 2016

Op de volgende twee bladzijden wordt een overzicht gegeven van de financiële gevolgen van deze voorjaarsnota.

Voor het jaar 2016 gaat het om:

- Lasten	€ 557.887	
- Baten	<u>€ 264.968</u>	
Saldo	€ 292.919	negatief

De structurele gevolgen voor de lasten na 2016 bedragen +/- € 18.078. Er zijn geen structurele gevolgen voor de baten. De structurele lasten en baten worden meegenomen in de meerjarenraming en maken deel uit van de kaderstelling voor de begroting 2017.

Rekening houdend met de mutaties uit deze voorjaarsnota en het saldo van de begroting 2016 (€ 43.975), komt het begrote saldo uit op negatief € 249.944.

Samenvatting financiële mutaties

Samenvatting financiële afwijkingen en nieuwe voorstellen programma's							
Programma	Omschrijving	Lasten	Baten	Inc.	Struc.	Structureel	
						Lasten	Baten
Algemeen bestuur	Social Media	10.000,00			x	10.000,00	
Algemeen bestuur	Onderzoeksbudget rekenkamer	2.260,00			x	2.260,00	
Openbare orde en veiligheid	Bindingsactiviteiten brandweer	500,00			x	500,00	
Openbare orde en veiligheid	Projecten agv aardbevingen	50.000,00		x			
Verkeer, vervoer en waterstaat	Onkruidbestrijding op verhardingen	8.000,00			x	8.000,00	
Verkeer, vervoer en waterstaat	Inventarisatie beschoeiingen	15.000,00		x			
Economische zaken							
Onderwijs							
Cultuur en recreatie	Dorpencoördinator	43.000,00		x			
Cultuur en recreatie	Activiteitenbudget dorpencoördinator	3.000,00			x	3.000,00	
Cultuur en recreatie	Combinatiefuncties	11.996,00			x	11.996,00	
Cultuur en recreatie	Verbetering toplaag veld Noordwolde	7.500,00		x			
Cultuur en recreatie	De Beemden, vaatwasmachine	4.000,00		x			
Cultuur en recreatie	De Beemden, extra storting MJOP ivm legionallanbeestr.	25.000,00		x			
Cultuur en recreatie	Energiebesparing De Beemden	-20.000,00			x	-20.000,00	
Cultuur en recreatie	Subsidie De Beemden	25.000,00			x	25.000,00	
Cultuur en recreatie	Incidentele bijdrage Het Houten Huis	1.000,00		x			
Cultuur en recreatie	Bijdrage Culturele mobiliteit	500,00		x			
Cultuur en recreatie	Kap essen ivm essentaksterfte	10.000,00		x			
Cultuur en recreatie	Kapitaallasten De Carrousel	1.431,00			x	1.431,00	
Sociale voorzieningen en MD	Huishoudelijke hulp toelage	86.624,00		x			
Sociale voorzieningen en MD	Frictiekosten Stichting Welzijn & Dienstverlening	16.110,00		x			
Volksgezondheid en milieu	Vrijval calamiteitenpot OGGz	-13.500,00			x	-13.500,00	
Volksgezondheid en milieu	Vrijval huisvestingkosten jeugdgezondheidszorg	-25.000,00			x	-25.000,00	
Volksgezondheid en milieu	Hekwerken begraafplaatsen	2.300,00		x			
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Woonvisie	31.600,00		x			
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Woonvisie -bijdrage woningstichting-		7.625,00	x			
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Bouwkundig onderzoek woning	1.400,00		x			
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Luchtfoto's	7.000,00			x	7.000,00	
Financien c.a.	Bespaarde rente		207.076,00	x			
Financien c.a.	Stelpost bezuiniging welzijnsactiviteiten	13.500,00			x	13.500,00	
Financien c.a.	Stelpost risico niet realiseren bezuinigingen (Welzijn)	-13.500,00			x	-13.500,00	
Financien c.a.	Stelpost risico niet realiseren bezuinigingen (De Beemden)	-20.000,00			x	-20.000,00	
Financien c.a.	Stelpost taakstelling energie De Beemden	20.000,00			x	20.000,00	
Financien c.a.	Dekking inhuur zaakgericht en digitaal werken		25.000,00	x			
Financien c.a.	Storting bespaarde rente	207.076,00		x			
Financien c.a.	Vrijval BR spaarverlof		9.157,00	x			
Financien c.a.	Dekking frictie SWD BR Sociaal Domein		16.110,00	x			
Kostenplaatsen							
Apparaatskosten binnendienst	Functiewaardering HR21	10.000,00		x			
Apparaatskosten binnendienst	Consignatieregeling	8.500,00		x			
Apparaatskosten binnendienst	Spaarverlof	10.877,00		x			
Huisvesting binnendienst	Meubilair voormalige rookruimte	5.000,00		x			
P&O BMW	Inhuur, software- en licentiekosten	18.754,00		x	x	1.424,00	
Kapitaallasten	Bespaarde rente	207.076,00		x			
Kapitaallasten	Onderuitputting kapitaallasten	-291.750,00					
Automatisering	Beheerpakket GEO-samenwerking	30.000,00		x	x	PM	
Automatisering	Ondersteuning project zaakgericht en digitaal werken	25.000,00		x			
Automatisering	Informatiebeveiliging	22.633,00		x	x	5.967,00	
		557.887,00	264.968,00			18.078,00	0,00
	Saldo	N	292.919,00			N	18.078,00
	Incidenteel	557.887,00	557.887,00			18.078,00	18.078,00
	V = Voordeel						
	N = Nadeel						

HOOFDSTUK 4

Meerjarenraming

In de primitieve begroting 2016 is de meerjarenraming voor de jaren 2017 tot en met 2019 opgenomen. Deze in de primitieve begroting 2016 opgenomen meerjarenraming sluit in 2019 met een positief saldo van bijna € 133.503.

In deze voorjaarsnota wordt een aantal zaken genoemd die doorwerken naar 2016 en volgende jaren. Deze zijn verwerkt in de meerjarenraming. Rekening houdend met de mutaties uit deze nota, komt het verwachte saldo in 2019 nu uit op een overschot van ongeveer € 194.000. Dit zit met name in een verwachte stijging van de Algemene Uitkering in dat jaar in combinatie met iets lagere kapitaallasten.

Verschillende wensen, zoals de dorpencoördinator en een gewenst budget voor cofinanciering bij leefbaarheidsprojecten, zijn nog niet structureel verwerkt en drukken daardoor nog niet op deze meerjarige ramingen.

Voor de loon- en prijsstijgingen hebben we gerekend met de percentages zoals gehanteerd in de begroting 2016.

Hierna hebben wij de meerjarenraming opgenomen. De structurele posten die zijn vermeld in deze voorjaarsnota zijn als een totaalpost opgenomen.

	Meerjarenraming							
	2017		2018		2019		2020	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Saldo begroting 2016		43.975						
Structurele mutaties voorjaarsnota 2016	18.078							
<u>Programma 0 Algemeen bestuur</u>								
Verkiezingen	-		-		20.550		-30.825	
Internationale betrekkingen (bezuinigingen 2014)			2.312-					
Raadsvergoeding			26.736					
<u>Programma 1 Openbare orde en veiligheid</u>								
Veiligheidsmonitor	5.000		5.000-		5.000		5.000-	
Regionalisering brandweer	4.421-		4.421-					
Opleidingskosten	3.972				-3.972			
<u>Programma 2 verkeer, vervoer en waterstaat</u>								
Energiebesparing Openbare verlichting			5.000-					
Correctie o.b.v. wegenbeheersplan			24.970-					
Kapitaallasten rollaag kademuur/steiger O'dam	11.475							
Kapitaallasten investeringskrediet bruggen	PM		PM		PM		PM	
Kapitaallast Nije Draai Zuidwolde	4.180							
<u>Programma 3 Economische zaken</u>								
Inflatiecorrectie marktgelden		35		35		35		-
<u>Programma 4 Onderwijs</u>								
Incidentele posten IHP								
<u>Programma 5 Cultuur en recreatie</u>								
Inflatiecorrectie subsidies	2.949		2.963		2.978		2.993	
Verlaging subsidie welzijnsinstellingen (bezuinigingen 2014)			10.000-					
Besparing ivm adopteren rotondes	1.300-							
<u>Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening</u>								
Bijdrage OV-fonds			5.500-					
Inflatiecorrectie subsidies	1.028		1.033		1.038		1.043	
Ontwikkeling budgetten Sociaal domein (conform IU)	35.961-		94.544-		67.911-		41.058-	
<u>Programma 7 Volksgezondheid en milieu</u>								
Verrekening BTW afvalwaterbeleidsplan		71.757		73.290-		2.986		22.806-
<u>Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting</u>								
Inflatiecorrectie subsidies	10		10		10		10	
BAG/GIS Grootchalige basiskaart			15.000-					
Pacht Folkerda						11.000-		
<u>Programma 9 Financiën</u>								
Stelpost: herstructureringsfonds			25.000					
Stelpost: ILGcofinanciering (kapitaallast)	5.850		5.850		5.850		5.850	
Stelpost: salarissen (loonstijging)	100.358		102.049		103.772		105.528	
Stelpost: inflatiecorrectie (prijsstijging)	32.482		32.645		32.808		32.972	
Stelpost: kapitaallasten	20.121-		26.331-		40.092-		25.228-	
Stelpost: Toename tekort WSW	832		13.559		28.488			
Stelpost: Inflatiecorrectie leges, rechten en huren		3.545		3.563		3.581		3.599
Stelpost: Efficiency agv herindeling (bezuinigingen 2014)			50.000-		50.000-			
Stelpost: bezuiniging sporthalbeheer (incidenteel 2016)	7.500-							
Inflatiecorrectie OZB		122.748		130.727		68.699		70.760
Inflatiecorrectie hondenbelasting		300		302		303		305
Inflatiecorrectie RZB		89		94		101		101
Algemene uitkering: stand septembercircular 2015		166.271-		47.508-		47.877		107.419
totaal	116.910	76.178	33.233-	13.923	38.520	112.582	46.285	159.377
saldo	40.732-		47.156		74.063		113.092	
cumulatief	40.732-		6.424		80.486		193.579	

HOOFDSTUK 5

Kaderstelling

In de meerjarenraming zoals in deze nota is opgenomen, zijn de nu bekende ontwikkelingen voor de komende jaren opgenomen. De gevolgen van de meicirculaire zijn nog niet verwerkt. Ten tijde van dit schrijven zijn de uitkomsten van de meicirculaire 2016 nog niet bekend. Deze uitkomsten zullen wij u in een afzonderlijk schrijven kenbaar maken.

Loon- en prijsontwikkelingen

Beleid is dat wij bij het opstellen van de begroting de loon- en prijsontwikkeling volgen die wordt weergegeven in de septembercirculaire. Normaal gesproken verwerken we in de voorjaarsnota de ontwikkeling uit de meicirculaire, maar zoals bovenstaand aangegeven lukt dit vanwege het late verschijnen van de meicirculaire niet. De gehanteerde ontwikkeling in deze voorjaarsnota is conform de lijn zoals we die gepresenteerd hebben in de primitieve begroting 2016.

Leges, belastingen en tarieven

De inflatiecorrectie van de leges, begraafrechten en hondenbelasting is afhankelijk van het inflatiepercentage zoals die wordt opgenomen in de septembercirculaire 2015. De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij de begroting 2016 en zullen ook weer worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2017:

- OZB: t/m 2018 jaarlijks verhogen met 6,5% (2019 e.v. met 3%);
- Afvalstoffenheffing: dekkingspercentage 100%
- Rioolrechten/-belasting: verhoging 0,5%

Bijlage 1: Investeringslijsten

			INVESTERINGSLIJST 2017						

			INVESTERINGSLIJST 2018						

			INVESTERINGSLIJST 2019							
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afshr. term.		afshr. + rente 3,25 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>										
Buitendienst roldeuren vervangen MJOP	61.352	10.354			50.998	20		4.207	0	4.207
<u>Programma 1</u>										
<u>Programma 2</u>										
Openbare verlichting 2019	154.275	26.775			127.500	30		8.394	0	8.394
<u>Programma 3</u>										
<u>Programma 4</u>										
<u>Programma 5</u>										
<u>Programma 6</u>										
<u>Programma 7</u>										
algemene vervanging riolering	495.390				495.390	40 ann		22.306	0	22.306
algemene vervanging riolering	220.030				220.030	20 ann		15.133	0	15.133
	931.047	37.129	0	0	893.918			50.041	0	50.041
Exclusief riolering					178.498			12.601		12.601

			INVESTERINGSLIJST 2020							
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afschr. term.		afschr. + rente 3,25 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>										
Luchtafzuiging gemeentehuis - raadzaal	10.000	1.688			8.312	20		686	0	686
<u>Programma 1</u>										
<u>Programma 2</u>										
<u>Programma 3</u>										
<u>Programma 4</u>										
<u>Programma 5</u>										
<u>Programma 6</u>										
<u>Programma 7</u>										
algemene vervanging riolering	495.390				495.390	40 ann		22.306	0	22.306
algemene vervanging riolering	111.430				111.430	20 ann		7.664	0	7.664
	616.820	1.688	0	0	615.132			30.656	0	30.656
Exclusief riolering					8.312			686		686

Bijlage 2: Overzicht van Reserves en voorzieningen

Overzicht van reserves en voorzieningen (€)		Voorjaarsnota 2016							
		saldo	verwachte mutaties	saldo	verwachte mutaties	verwachte mutaties	verwachte mutaties	verwachte mutaties	saldo
		1-1-2016	2016	ultimo 2016	2017	2018	2019	2020	2020
A. Algemene reserve									
<i>Niet vrij aanwendbaar</i>		1.591.025,26	-24.368,00	1.566.657,26	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	1.469.185,26
		1.591.025,26	-24.368,00	1.566.657,26	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	1.469.185,26
Vrij aanwendbaar		4.636.101,78							
* bespaarde rente	577.491,27								
rentebestemming:									
- algemene dekking exploitatie GD	-55.685,88								
- dekking begraafplaatsen	-16.649,15								
			505.156,24						
* rekeningresultaat 2015 (excl budgetoverheveling)			4.900,00						
* Verwacht resultaat primitief 2016			43.975,00						
* vj.nota 2016: saldo			-413.869,00						
claims:									
* vj.nota 2010: realisatie midoffice en KCC			-187.160,00						
* co-financiering ILG 2011 - 2018 (meerjarenraming)			-20.000,00		-20.000,00	-20.000,00			
* verkeersveiligheidsplan			-6.225,00						
* dekking wachtgeld oud-bestuurders			-72.000,00		-72.000,00	-72.000,00	-72.000,00		
* incidentele posten begroting			-51.335,00						
* omvorming groenonderhoud			-25.000,00						
* 'Waar staat je gemeente'onderzoek			-7.500,00						
* project ihkv samenwerking (budgetoverheveling)			-6.778,00						
* projectleiding bouwkundige versterking			-15.000,00						
onderwijshuis vesting (bwn 13/2015)									
* dotatie bestemmingsreserve bruggen bwn 07/2016			-110.950,00						
		4.636.101,78	-361.785,76	4.274.316,02	-92.000,00	-92.000,00	-72.000,00	0,00	4.018.316,02
B. Bestemmingsreserves									
Frictie personeelskosten		236.446,81							
* storting			pm		pm	pm	pm	pm	
* onttrekking			-236.446,81						
		236.446,81	-236.446,81	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Spaarverlof	54.810,75							
* storting		15.218,00						
* onttrekkingen		-24.375,30		pm	pm	pm	pm	
	54.810,75	-9.157,30	45.653,45	0,00	0,00	0,00	0,00	45.653,45
Overlopende budgetten	0,00							
* toevoeging		1.442.881,00		pm	pm	pm	pm	
* onttrekking		-1.442.881,00		pm	pm	pm	pm	
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Instrumenten/uniformen	21.377,95							
* onttrekking		pm		pm	pm	pm	pm	
* storting (vast bedrag)		1.951,00		1.951,00	1.951,00	1.951,00	1.951,00	
	21.377,95	1.951,00	23.328,95	1.951,00	1.951,00	1.951,00	1.951,00	31.132,95
Kinderopvang	27.657,98							
	27.657,98	0,00	27.657,98	0,00	0,00	0,00	0,00	27.657,98
Groot onderhoud dorpshuizen	33.379,50							
*storting (vast bedrag)		5.000,00		5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	
	33.379,50	5.000,00	38.379,50	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	58.379,50
Gemeentelijk monumentenbeleid	11.600,56							
* onttrekking kerkgebouw Onderdendam		10.000,00						
	11.600,56	10.000,00	1.600,56	0,00	0,00	0,00	0,00	1.600,56
Sociaal Domein	442.646,00							
* onttrekkingen		pm		pm	pm	pm	pm	
	442.646,00	0,00	442.646,00	0,00	0,00	0,00	0,00	442.646,00
Ontsluiting Bedum	1.000.000,00							
* onttrekkingen					-1.000.000,00		0,00	
	1.000.000,00	0,00	1.000.000,00	0,00	-1.000.000,00	0,00	0,00	0,00
Bovenwijkse voorzieningen Ter Laan 4	117.902,50							
* toevoegingen Ter Laan 4		26.634,00		39.398,00	30.373,00	31.278,00	23.340,00	
* onttrekkingen		pm		pm	pm	pm	pm	
	117.902,50	26.634,00	144.536,50	39.398,00	30.373,00	31.278,00	23.340,00	268.925,50

Bovenwijkse voorzieningen Vogelzanglocatie		15.121,00							
* toevoegingen Vogelzanglocatie			0,00						
* onttrekkingen			pm		pm	pm	pm	pm	
		15.121,00	0,00	15.121,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15.121,00
Herstructureringsfonds		822.349,47							
* onttrekking tbv gasfabrieklocatie			-360.000,00						
* onttrekking planvorming centrumplan/Bederawalda			-9.677,00						
* afboeking St Annerweg (2020)									
* ontrr bijdr De Plank			-300.000,00						
* ontrr. planvorming centrum			-80.000,00						
* toevoeging Ter Laan 4 (storting 2020)									
* toevoegingen structureel (t/m 2018)			83.713,00		108.713,00	242.426,00			
		822.349,47	-665.964,00	156.385,47	108.713,00	242.426,00	0,00	0,00	507.524,47
Onderhoud begraafplaatsen		475.689,93							
* herijking (rente 2016 3,5%, m.i.v. 2017 3,25%)			16.649,15		15.188,52	14.869,63	14.540,40	14.200,45	
* onttrekkingen			-25.000,00		-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	
		475.689,93	-8.350,85	467.339,08	-9.811,48	-10.130,37	-10.459,60	-10.799,55	426.138,08
Onderhoud wegen		1.354.096,02							
* toevoeging									
* onttrekking			-1.124.514,02		-114.791,00	-114.791,00		0,00	
		1.354.096,02	-1.124.514,02	229.582,00	-114.791,00	-114.791,00	0,00	0,00	0,00
Bruggen		130.385,00							
* storting			110.950,00						
* onttrekking			-43.150,00		-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	
		130.385,00	67.800,00	198.185,00	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	25.585,00
C. Voorzieningen									
Vervanging riolering		1.330.948,51							
* onttrekking cf afvalwaterbeleidsplan			-164.923,00		-36.991,00	-79.728,00	-145.722,00	-183.061,00	
* ontrr. (Waterplan, telemetriesysteem, personeel derden)			-292.426,00						
		1.330.948,51	-457.349,00	873.599,51	-36.991,00	-79.728,00	-145.722,00	-183.061,00	428.097,51
Voorziening wethouderspensioenen c.a.		1.723.468,00							
* storting t.l.v. de exploitatie (600200)			151.875,00		151.875,00	151.875,00	151.875,00	151.875,00	
* onttrekkingen			-51.875,00		-51.875,00	-51.875,00	-51.875,00	-51.875,00	
		1.723.468,00	100.000,00	1.823.468,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	2.223.468,00

Onderhoud gemeentelijke gebouwen		794.773,26							
* jaarlijkse storting			184.059,00		184.059,00	184.059,00	184.059,00	184.059,00	
* ontrivm nog niet uitgevoerd onderhoud			-561.290,00						
* onttrekking conform MJOP gem. gebouwen			-208.275,00		-213.218,00	-288.298,00	-208.079,00	-218.299,00	
		794.773,26	-585.506,00	209.267,26	-29.159,00	-104.239,00	-24.020,00	-34.240,00	17.609,26
Egalisatie tarief afvalstoffenheffing		232.189,23							
* onttrekking (exploitatie)			pm		pm	pm	pm	pm	
		232.189,23	0,00	232.189,23	0,00	0,00	0,00	0,00	232.189,23
A. Algemene reserve		6.227.127,04	-378.653,76	5.848.473,28	-116.368,00	-116.368,00	-96.368,00	-24.368,00	5.495.001,28
B. Bestemmingsreserves		4.743.463,47	-1.933.047,98	2.790.415,49	-12.690,48	-888.321,37	-15.380,60	-23.658,55	1.850.364,49
C. Voorzieningen		4.081.379,00	-942.855,00	3.138.524,00	33.850,00	-83.967,00	-69.742,00	-117.301,00	2.901.364,00
		15.051.969,51	-3.254.556,75	11.777.412,76	-95.208,48	-1.088.656,37	-181.490,60	-165.327,55	10.246.729,77
saldo 1 januari					11.777.412,76	11.682.204,28	10.593.547,91	10.412.057,31	10.246.729,77
rentebesparing (cf vjnota 2015: 3,5% miv 2016)	3,50%								
rentebesparing (cf vjnota 2016: 3,25% miv 2017)	3,25%				382.765,00	379.671,00	344.290,00	338.391,00	
rentebestemming:									
* algemene dekking exploitatie G.D.					-50.916,00	-50.124,00	-49.332,00	-48.540,00	
* toevoeging bestemmingsreserve onderhoud begraafplaatsen					-15.188,00	-14.869,63	-14.540,40	-14.200,45	
saldo naar de algemene reserve vrij aanwendbaar					316.661,00	314.677,37	280.417,60	275.650,55	
ontwikkeling vrij aanwendbaar deel									
algemene reserve per ultimo dienstjaar					4.506.477,02	4.729.154,39	4.937.571,99	5.213.222,53	5.213.222,53

Bijlage 3: Stand van zaken bezuinigingen

Nr.	Maatregel	2015	2016	2017	2018	2019 e.v.	Gerealiseerd t/m 2019	Stand van Zaken
1	Efficiëncy a.g.v. herindeling per 1-1-2018.			50.000	100.000	100.000	0	Realisatie afhankelijk van de herindeling.
3	Nog niet gerealiseerde bezuiniging formatie, alsnog realiseren.	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	Gerealiseerd.
4	Schrappen budget benchmarking 'waarstaatjegemeente'			7.500			0	Realisatie afhankelijk van de herindeling.
6	Schrappen budget doelmatigheidsonderzoeken	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	Gerealiseerd.
10	Extra verhoging OZB met 2% per jaar t/m 2018	30.000	60.000	90.000	120.000	120.000	120.000	Gerealiseerd. Meerjarenraming is aangepast. Raad moet alleen jaarlijks instemmen met verhoging.
11	Minder subsidie voor de muziekschool		50.000	50.000	50.000	50.000	35.000	Uw raad heeft besloten tot een gefaseerde invoering van de bezuinigingsopgave. De subsidie wordt stapsgewijs afgebouwd. Volledige realisatie zal dan naar verwachting plaatsvinden in 2022.
12	Verlagen van de subsidies welzijnsinstellingen		50.000	50.000	60.000	60.000	50.000	De bezuiniging is grotendeels gerealiseerd. Met het laten vrijvallen van de calamiteitenpot OGGz komt de totale gerealiseerde bezuiniging uit op ruim € 50.000. Daarmee is voldaan aan de taakstelling voor 2016 en 2017. In 2018 ligt nog een extra opgave van € 10.000. Deze moet nog worden ingevuld.

Nr.	Maatregel	2015	2016	2017	2018	2019 e.v.	Gerealiseerd t/m 2019	Stand van Zaken
13	Verlagen subsidie peuterspeelzalen		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	Dit is met ingang van 2016 gerealiseerd.
14	Minder subsidie voor promotie van de gemeente (VVV)		5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	Per 01012016 gerealiseerd
17	Halveren budget rekenkameronderzoek	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	Gerealiseerd.
18	Afschaffen budget voor vervanging medewerkers onderzoek	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	Gerealiseerd.
19	Andere wijze van informatieverstrekking informatierubriek	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	Gerealiseerd.
20	Opheffen budget i.h.k.v. Internationale Betrekkingen	3.000	3.000	3.000	9.000	9.000	9.000	Gerealiseerd (budgetten zijn verlaagd)
23	Leerlingen vervoer		PM	PM	PM	PM	PM	Na de zomervakantie van 2015 is van start gegaan met de invoering van opstapplaatsen. Financiële effecten moeten nog blijken.
28	WSW, lagere geraamde tekorten	104.000	68.500	37.000	500	500	500	Dit was geen bezuinigingsopgave, maar het effect van de ingediende begroting van Ability voor 2015. De concept begroting van 2016 laat voor de jaren 2017 t/m 2019 iets positievere saldi zien dan hier gepresenteerd. Deze zijn echter sterk afhankelijk van de uitwerking van de plannen voor de uitvoeringsorganisatie op dit terrein.

Nr.	Maatregel	2015	2016	2017	2018	2019 e.v.	Gerealiseerd t/m 2019	Stand van Zaken
29	Verlagen beschikbare middelen volksgezondheid	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	Gerealiseerd
32	Jaarlijkse verhoging structurele ruimte herstructurering beperken	25.000	25.000	50.000	50.000	50.000	50.000	Gerealiseerd (budgetten zijn verlaagd)
35	Post onvoorzien incidenteel ramen ten laste van de AR	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	Gerealiseerd
36	Lagere raming inflatie	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	Gerealiseerd.
37	Korting van 15% op het onderhoud van wegen, gebouwen, bruggen en groen.	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	105.000	De bezuiniging op het onderhoud van wegen, gebouwen, bruggen is gerealiseerd. Voor wat betreft het groenonderhoud bent middels een brief dd. 13 mei 2016 op de hoogte gebracht van de laatste stand van zaken. Bij de begroting 2017 zullen we een eventuele bezuiniging op dit onderdeel verwerken. <i>Totaal gerealiseerd: € 105.017. Er resteert derhalve een taakstelling van ca. € 55.000.</i>
45	Sporthalbeheer		15.000	15.000	15.000	15.000	0	In verband met het verloop van de personele formatie is de bezuiniging niet eerder te realiseren dan in de loop van 2016. Een ambtelijke werkgroep is opgestart om vorm te geven aan deze voorgenomen

								bezuiniging.
46	Wmo leef- en woonvoorzieningen		PM	PM	PM	PM	PM	De effecten van maatregelen op dit terrein moeten blijken
	Totaal	420.000	544.500	625.500	677.500	677.500	482.500	